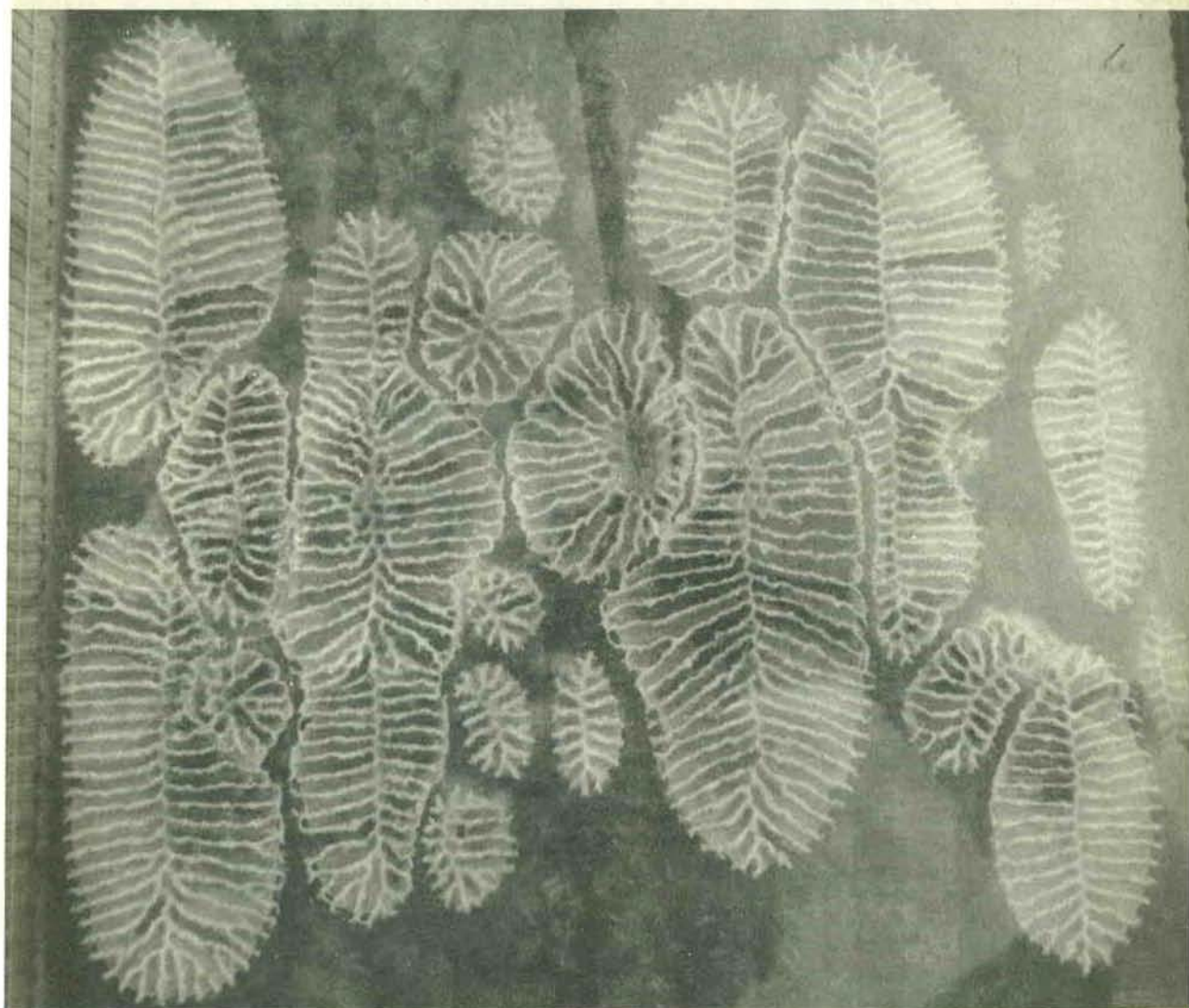

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt - ISSN 0166-6444

Jaargang 89 - no. 4 - april 1987

Officieel orgaan van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland

bijenteelt

INHOUD

MAANDSCHRIFT VOOR DE BIJENTEELT
ISSN 0166-6444

Officieel orgaan van de V.B.B.N.
VERENIGING TOT BEVORDERING DER
BIJENTEELT IN NEDERLAND

Opgericht 1897

Redactie

Ir. J. Wesdorp
(hoofdredacteur, 05716-231)
mevr. J.M.A. Pos
Otto de Kat

Vaste medewerkers

Arjen Neve
Jan van de Veluwe
Ko Zoet

Ledenblad

Oplage 8200
Verschijnt 11x per jaar,
in juli en augustus gecombineerd

Proefnummers

f 2,50 incl. porto

Advertentie-tarieven

op aanvraag

REDACTIE, SECRETARIAAT en **LEDENADMINISTRATIE**

VBBN, Grintweg 273,
6704 AP Wageningen

Telefoon

VBBN (secretariaat/redactie) 08370-22422
Bijenhuis (handel/winkel) 08370-22733

Openingstijden

Secretariaat di. - vr. 9.00-16.00 uur
Winkel di. - vr. 9.00-18.00, za. 9.00-13.00 uur

Postgiro

VBBN (vereniging) 84.68.01
Bijenhuis (Winkel) 82.32.76

Bankrelatie

ABN, Wageningen, Postgiro 82.41.84
Rek.no. VBBN (Vereniging) 53.90.42.897
Rek.no. Bijenhuis (Handel) 53.90.42.900

Registratie K.v.K.

VBBN: Verenigingsreg.no. V119736
Bijenhuis: Handelsreg.no. 11433

Druk

Drukkerij Modern B.V. Bennekom

Alle in het Maandschrift gepubliceerde meningen en inzichten blijven voor rekening van de auteurs.

Overname van artikelen en illustraties is toegestaan na overleg met de Redactie en dan met bronvermelding.

Kopij **voor de 1e van de maand**, voorafgaande aan de maand van plaatsing, aan het BIJENHUIS, ook opgaven en betaling van advertenties en Speurbijljes.

jaargang 89 - nummer 4 - april 1987

Redactionele verantwoordelijkheid

	<i>J. Wesdorp</i>	107
Wist u dat?	<i>J. Wesdorp</i>	108
April	<i>O.de Kat</i>	109
Van imker tot imker	<i>K. Zoet</i>	110
De MoBeeHive gewogen	<i>J. Wesdorp</i>	112
Britse imkersbijeenkomst	<i>J.M. v. Heest-V.</i>	115
Limerick	<i>M. de Swart</i>	115
Pleidooi bijenplanten in ruilverkaveling	<i>E. Hutter</i>	115
Hoe verbeteren we de bijenweide?	<i>A. Neve</i>	116
Verhuur bijenvolken	<i>C. Pater</i>	116
Landbevruchtungsstations in 1987	<i>R. Kakes</i>	117
Omlarfdagen in 1987	<i>R. Kakes</i>	117
Bestellen Carnica koninginnen	<i>R. Kakes</i>	117
Bijenplant in beeld: dotterbloem	<i>A. Neve</i>	117
Landb.schap: vergadering cie. tuinb.-bijent.		119
Sprokkelwaar	<i>O. de Kat</i>	120
Imkers, immen en spuitschade	<i>F.E. Hoogendoorn</i>	121
Hoe komende herfst tot voorjaar verandert	<i>J. Dols</i>	122
Dom Pszczelarza in kersttijd	<i>E. v.d. Pavert</i>	123
Honingetiketten	<i>B. Dekker</i>	124
Imkersmanifestatie		124
Tips april Consulentschap		125
Imkersagenda		126

bij de VOORPLAAT

De natuur toont een oneindige variatie op een uiterst strak patroon. Iedere bloem is anders en toch volgens een vast plan gebouwd. De voorplaat is in dezelfde zin een voorbeeld van de mogelijke variaties op het thema ratenbouw. De opname van de getoonde braamraat is genomen door het observatiedeksel van een MoBeeHive. De 'bijenruimte' in een nauwkeurig gemaakte donkere houten kast wordt meestal geëerbiedigd. In de MoBeeHive wordt er op gerekend dat het (schemer)licht de bijen binnen de raampjes houdt. Dat is soms (misschien vaak?) maar gedeeltelijk het geval, zoals uit de foto blijkt. Die braamraat gaf echter de eigenaar van de kast ongekende mogelijkheden om de bijen in hun doen en laten te observeren, reden waarom hij de wilde ratenbouw stilletjes liet zitten. Meer over deze merkwaardige kast op p. 112.

Tenslotte: omdat het Groentje vorig maal 40 pagina's dik was, is het nu "maar" 24 pagina's dik. Reden te meer om de opgenomen informatiekrant van de afdeling Handel eens goed te bestuderen.

Straks is het moment weer daar dat de "verantwoordelijke redakteur" verslag doet - als u dit leest inmiddels gedaan heeft - aan de algemene vergadering. Het is altijd moeilijk om te bepalen wat op zo'n moment gezegd moet worden. Ik geef toe strijdvaardig genoeg te zijn om er plezier in te hebben om met de afgevaardigden in de zaal over een, waar mogelijk, beter maandschrift voor de Bijenteelt te spreken. Toch komt het er meestal niet van en blijft het spannend wat er uit zo'n vergadering dan wél komt. Afgelopen jaar was dat, zo kan ik me herinneren, het feit dat het Groentje wel eens verspreid over een aantal dagen door PTT in de buiten(?)bussen van onze leden werd aangeleverd. Natuurlijk heb ik dat nage trokken. Het bleek dat we met het PTT-tijdschriften tarief in een door minister Brinkman gesubsidieerde, tariefstelling zitten. De eigenlijk niet-lonende portokosten hebben als consequentie dat de postbode er enige dagen over mag doen voor hij daadwerkelijk het Groentje aflevert. En onze postman heeft al zoveel tonnen papier te versjouwen..

Terugkomend echter: zo'n moment van stilstaan in de algemene vergadering bij wat we met ons Maandschrift voor ogen staat, heeft nut. Kost het de Vereniging niet teveel? Lezen we het eigenlijk wel? Is het nuttig bij het imkeren? Vindt men er de ongeveer te verwachten artikelen in? Misschien komen er dit keer goed-buikbare suggesties.

Ik hoop het. Maar tegelijk houd ik me er van overtuigd dat toch de praktijk van het blad samenstellen altijd anders is. Iedere maand weer moet er immers ingespeeld worden op de dan aanwezige mogelijkheden. Tot aan de voorlaatste gang naar de drukker blijft het eigenlijk onduidelijk wat kan en wat niet kan. Ik zeg dit omdat er altijd wel ergens druk is op de redactie of verwachtingen aanwezig zijn die niet gehonoreerd worden ten aanzien van wat men in het Verenigingsblad afgedrukt zou willen zien. Dan groeit de rug van de redacteur ineens veel breder omdat dat lichaamsdeel me tenslotte de eindverantwoordelijkheid mee moet helpen torsen. Gelukkig kan ik wel zeggen dat mijn collega-imkers het me niet al te moeilijk maken. Maar dan blijft het punt dat ook voor het eigen geweten de zaak rond moet zijn.

Een bekentenis

Een van de zaken die me dwars zitten sinds de aanvaarding van het redakteurschap, eind 1984, is een nooit gepubliceerd artikel over kinder-botulisme. Ik zal zeggen waar het over gaat. Kinder-botulisme is een door bacteriën veroorzaakte, vaak dodelijke ziekte die sinds 1976 veel schade heeft gedaan aan

het image van 'honing = gezond' in de Verenigde Staten.

Afijn als u er meer over wilt weten lees dan de afgebeelde poster maar, die in Amerika opgang doet. De eis wordt hard gesteld: géén honing in uw baby's eerste jaar!

De poster staat op p. 107 afgebeeld, we vertrouwen erop dat de vertaling wel zal gaan.

Ik kan me het aangeboden artikel over kinderbotulisme van een medewerker van de Keuringsdienst van Waren (nee, niet die uit Haarlem!) en van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne niet meer helemaal voor de geest halen, maar het was eenvoudig zo dat ik het niet aanvaardbaar vond om mijn redactionele loopbaan te beginnen met een zaak die ik niet kon overzien en waarbij ik beducht was dat onze vaderlandse sensatiepers zich op onze honing zou storten. Visioenen van koppen met "de zoete dood in de babykamer" kwamen in mij op. Verder: honing in babyvoeding komt dat wel in Nederland voor? Ook het boek van de beroemde (Amerikaanse) kinderarts dr. Spock sloeg ik erop na en er werd geen melding gemaakt van het volgens mij obscure gebruik van honing in babyvoeding.

De laatste tijd hoor of zie ik over het probleem weinig, maar toch schijnt de zaak rond baby-botulisme in Amerika nog niet verstornd te zijn. Onlangs bood de medewerker van eerdergenoemd rijksinstituut de redactie de hierbij afgebeelde poster aan, summier herinnerend aan het ongepubliceerde artikel.

Conclusies

Wat kan nu de conclusie van deze "bekentenis" zijn?

Ten eerste begrip te vragen van de auteurs voor de redenen voor het niet-publiceren van hun artikel. Ten tweede dat de redactie van dit Groentje, gegeven een altijd aanwezig gebrek aan ruimte, van nature geneigd is voorkeur te geven aan artikelen die de imkervreugden belichten in plaats van het tegendeel. Ten derde, en in het algemeen, dat niet alle aangeboden artikelen of knipsels bruikbaar zijn, maar dat we er als redactie graag kennis van nemen ook al hoort men niets of krijgt men geen schriftelijke reactie. Ten laatste, een telefoonnummer staat altijd tot uw beschikking om iets wat u na aan het hart ligt bij de redactie kwijt te kunnen. Principeel staat dat vermeld bij de naam van de verantwoordelijke redakteur links hiervan, dat is naast de inhoudsopgave in wat men het colophon noemt.

Pointers For Parents

NO HONEY DURING YOUR BABY'S FIRST YEAR

**DO NOT add honey to your baby's food, water, or formula.
DO NOT dip your baby's pacifier in honey.
DO NOT give your baby honey as medicine.**

Honey may contain bacterial spores that can cause Infant Botulism (botch-uh-lizm)—a rare but very serious disease affecting the nervous system that only young babies can get. Scientists don't know why, but this disease has never been reported in a baby older than 11 months of age. More than 500 cases have been reported in the United States since the disease was recognized in 1976. Approximately 1 in 5 of the babies who developed the disease had been fed honey.

A baby thought to have Infant Botulism will have to be hospitalized; but with proper treatment, chances for recovery are excellent.

Call your doctor right away if:

- Your healthy baby is too weak to suck or cry as usual.
- The baby's arms or legs become weak.
- The baby's head becomes floppy because the neck is weak.

Severe constipation often occurs before or after such weakness.

The American Academy of Pediatrics, Centers for Disease Control and Food and Drug Administration of the U.S. Public Health Service, the California Department of Health Services, California Honey Advisory Board, and Sioux Honey Association all have warned against feeding honey to infants younger than 1 year of age.

THE SAFETY OF HONEY AS A FOOD FOR ADULTS AND CHILDREN OLDER THAN 1 YEAR OF AGE REMAINS UNQUESTIONED.

WIST U DAT...

... het weinig voorkomt dat leden van de VBBN er een punt van maken om te bedenken hoe het zal gaan als ze er zelf niet meer bij kunnen zijn? Toch zijn er uitzonderingen. De imkersvereniging Zwolle kreeg van haar erelid H. Hardonk een legaat bij zijn overlijden en zal daar ongetwijfeld een passend gebruik van weten te maken. Hun eigen blad "Het Vliegget" wist dit te melden.

... wanneer we toch in Zwolle zijn Dedemsvaart niet ver is? En wanneer je Dedemsvaart zegt velen denken aan de "Tuinen van Mien Ruys", waarbij er van uitgegaan wordt dat iedere bijenhouder ook tuinliefhebber is. Meer in het bijzonder drachtplanten-tuinliefhebber. Welnu in het blad 'Onze Eigen Tuin' lezen we dat men de heidetuin van de Dedemsvaartse voorbeeldtuin, waar veel schade genoteerd werd in de vorige winter, om gaat bouwen tot bijentuin.

"Voor de nieuwe beplanting zal men dan speciaal naar drachtplanten gaan kijken", zo meldt ons het blad. De redactie neemt zich voor er nog eens op terug te komen en/of zou graag nader getipt willen worden.

APRIL

*De bot, die berst; de bij, die zoemt;
de wind, die zotheid gaat vertellen:
wat men kortweg de lente noemt en de aarde komt
op stellen stellen.*

Richard Minne (1891-1965)

Bijna ieder jaar zit er een hommelnest in de spouwmuur van mijn huis. In april kun je dan regelmatig de zo gezellig dikke en stevig in bont verpakte hommelsoningin in de tuin tegenkomen. Ik geloof dat het Midas Dekkers is die de hommels eens de V.V.D.-ers onder de insekten noemde, de mieren hebben meer weg van communisten en de honingbijen van socialisten. Hoe dan ook, mijn hommelhoer werkt zich een ongeluk, heeft grote zorgen en doet eerder aan een bijstandsmoeder denken dan aan een volgeling van Hans Wiegel. De hele dag vliegt ze af en aan om haar gezinnetje van voedsel te voorzien. Ze moet het in deze tijd van het jaar helemaal alleen opknappen, zonder de hulp van de staat z gezegd. Dus toch een echte liberaal?

Nee, dan heeft het linkse vrouwvolk van de honingbij het in haar strak geordende verzorgingsmaatschappij heel wat beter voor elkaar. De koningin blijft veilig binnen, streng bewaakt door een gesloten cirkel body-guards. De gevaarlijke buitendienst wordt verricht door het volk, waarvan vele duizenden leden de lange winter wisten te doorstaan. En vergelijk het rommelige, onoverzichtelijke hommelnest eens met het geometrisch volmaakte en zeer efficiënte ratenbouwsel van de bijen.

Eén ding hebben hommels voor op bijen: die dikke bontjas. Juist in de vaak zo kille maand april komt die van pas. Hadden de bijen maar zo'n pelsmanteltje. Een kwestie van selectie zou ik zeggen. Of dokteren wij imkers niet al genoeg aan het bijenras?

We willen bijen die niet zwermen, die ziektebestendig en zachtvaardig zijn, een lange tong hebben, vroeg in het broed zitten, veel honing halen en hun oogst dan ook nog mooi wit verzegelen. Imker, let op uw cubitaalindex en viltbanden, dat is pas het ware bijenhouden!

Allemaal prima, maar laten wij dit afspreken; gun de hommels het alleendraagrecht van hun bontjas. Een beetje standsverschil mag er toch wel zijn? Trouwens ik weet zeker dat de milieubewuste en feministische voorvrouwen van het bijenvolk falikant tegen bont zijn. Net als de imkers, hoop ik.

odk

Attentie op uw plaatsen . . .

De ontwikkeling van onze volken gaat nu in een razend tempo. De koningin trekt van raat tot raat en belegt behalve de werkstercellen waaruit na 21 dagen werkbijen geboren worden, ook de grotere darrecellen. De ontwikkelingsstijd van onbevruucht eitje tot "dar uit de cel" bedraagt om en nabij 24 dagen. Ik heb voor mezelf de komst van het manvolk in de bijengemeenschap wel eens vergeleken met de voorbereiding op een hordenloop, die stevast wordt voorafgegaan door een

"Attentie op uw plaatsen"

Laat het een waarschuwing zijn voor elke imker, want de darren worden snel opgevolgd door belegde koninginncellen en naar de afloop op de hindernisbaan "zwermbeheersing" valt nu nog slechts te gissen.

Zwermbegeleiding/koninginneteelt

Er is natuurlijk wel wat aan te doen om de hordenloop tot een bevredigend eind te brengen. De Groentjes van de afgelopen jaren bevatten een schat aan voorbeelden en tips. Probeer niet, kost wat kost, de zwermduft te onderdrukken. Het is een normale ontwikkelingsfase van het bijenvolk die tot verjonging leidt. Dit te begeleiden noem ik (vanachter de schrijfmachine) sport van de bovenste plank. Rond het zwermgebeuren doen we iets aan koninginneteelt en een eenvoudig, goed doordacht voorbeeld vinden we in het Groentje van april 1985 onder de pakkende tekst: "Koninginneteelt, een jaarlijkse uitdaging" en het werd geschreven door de heer Vunderink. Ik kom er nog even op terug omdat er een storende fout is geslopen in de volgorde van de tekst. De laatste vier regels op de linkerkolom van blz. 122 horen in de rechterkolom thuis en wel na de zin: "Als de temperatuur het toelaat dan kun je wat larfjes vernietigen" enz. Voor degenen die het bewuste Groentje niet (meer) in hun bezit hebben nog even in het kort de aanpak.

Tijdschema

Volk opfokken tot de twee broedkamers bezet zijn.
dag 1 moerrooster tussen de bakken, moer in onderbak
dag 3 één vel kunstraat midden in broednest van onderbak hangen
dag 8 broed in bovenbak is gesloten; eventueel aanwezige doppen breken; vel kunstraat in onderbak is uitgebouwd en belegt en bevat eitjes/ééndagslarfjes; hang dit raam midden tussen het broed in de bovenbak; zet de onderbak met moer 24 uur op een andere plek; bovenbak op bodemplank krijgt alle vlieg-bijen en zet op de ingehangen raat doppen aan.
dag 9 bak met koningin weer terug op oude plek onder broedbak 2. We hebben nu in één volk onder het rooster de leggende moer en boven het rooster de aangezette doppen die prima worden verzorgd.
dag 15 onderbak met oude moer definitief op andere plek.

VAN IMKEI

Voor meer interessante gegevens omtrent de verdere aanpak raad ik u aan leentjebuurt te gaan spelen bij een collega-imker die de Groentjes bewaart.

Opmerkelijke dingen rond de voorjaarsontwikkeling

Het bovenstaande is een leuke methode om over meerdere koninginnen te kunnen beschikken op een vrij eenvoudige manier en met openingen voor vele variaties. Er is echter meer te beleven.

Overal is er nu dracht. Velen gaan op reis naar koolzaad of fruit om de honingkamers gevuld te krijgen en.. het koolzaad stelt zelden teleur. Laten we hopen dat bij een eventuele bespuiting de imkers wel tijdig gewaarschuwd worden, zodat ze maatregelen kunnen nemen. Die maatregelen bestaan uit een tijdig sluiten van de vliegopeningen en het verstrekken van water. Gebeurt de bespuiting onverhoopt tijdens een warme dag geef dan ook voldoende ventilatie. Gaasbodems zijn een uitkomst. Het geven van extra honingkamers, dus ruimte, werkt ook een goede temperatuurbeheersing in de hand.

Nog even iets over drachtplanten. In het voorjaar zijn er vele waarbij zeer belangrijk zijn de Wilg (kleur stuifmeel geel) en de overal voorkomende pionier "de paardebloem" (fel oranje). Opmerkelijk qua stuifmeel is de Paardekastanje (bordeauxrood). Niet te versmaden zijn ook de vele Esdoornsoorten (vroeg en laatbloeiende soorten, stuifmeel groengeel). Kruisbes en Ribes (flets geel tot groengeel) worden ook zeer sterk bevoegen. Het is eerder gezegd, maar kan best herhaald worden: maak zelf een lijstje van uw drachtomgeving. Dan weet u wat er voor de bijen te koop is.

De volken klaar voor de dracht

Hoewel we alle aandacht aan de volken besteden bij de inwintering komt niet elk volk even sterk uit de winterzit. Daarvoor bestaan vele oorzaken

- a) nosema
- b) ingewinterd met weinig jonge bijen
- c) teleurstellende koningin (vaak samen met a)
- d) aflegger van vorig jaar

Binnen de redactie bestaan plannen om op de verschillende inwinteringstechnieken later in het jaar uitvoerig terug te komen, maar nu moet er gehandeld worden. Alleen met sterke volken bestaat een redelijke kans op honingoverschot. Sterk betekent voor mij rond 20 april minimaal 8 raten broed. Meestal ga ik van vijf ingewinterde volken op vier terug.

Sterke volken is mooi, maar waar ligt de grens met "te" sterk, waarbij snel de zwermneiging de kop op steekt. Het hangt waarschijnlijk samen met een combinatie van factoren als, geaardheid van het volk, drachtontwikkeling, het weer enz. enz.

De ontwikkelingsdrift

Daaronder versta ik de bouw- en haaldrift. Maak van beide gebruik. Van de bouwdrift door elk volk jaarlijks veel kunstraat te geven op het juiste moment om perfect uitgebouwde ramen te krijgen. Hang een vel tussen de laatste raat met broed en het belendende stuifmeelraam, aan elke kant van het broednest één. Hang een kunstvel nooit midden in het broednest zonder een vooropgezet doel (het kan onderdeel van een methode zijn, zie het voorafgaande). Overweeg om tussen broed- en honingkamer altijd een moerrooster te gebruiken. Vroeg of laat krijgt u anders te maken met broed in te slingeren raten.

Heeft u nog geen of onvoldoende uitgebouwde honingkamerraten, laat dan het moerrooster in eerste instantie weg. Hang midden in de honingkamer een raat met broed midden uit het broednest en vul de honingkamer verder op met kunstraat. De buitenste raten worden niet of onvolledig uitgebouwd en daar komt een raampje met triplex tegen de zijanten (kan dan gebruikt worden als voerraam voor droge suiker) of een oude raat. De bijen zullen de vellen in de honingkamer nu snel uitbouwen, vooral bij enige dracht. Ook de koningin wil nog wel eens naar boven klimmen om een paar raten te beleggen. Na een week zit de vaart er wel in, er wordt flink gebouwd en de honingkamer is goed in gebruik genomen. We brengen de koningin nu in de broedruimte en leggen het rooster. Is er zware dracht en ziet het weer er hoopvol uit breng dan de koningin gelijk in de onderste broedbak, daarop het rooster en vervolgens de tweede broedbak vol broed en de honingkamer. Bij dit karwei wel op het volgende letten. Aan de onderzijde van de broedkamerraat die in de honingkamer heeft gehangen is door de bijen stevast een stuk raat gebouwd om de loze ruimte tussen de andere broedkamerraten op te vullen. Dit stuk raat moet dus weggebroken worden. Zit het vol broed bind het dan met dun touw in een raampje en hang het aan de rand van het broednest.

Opnieuw zwermbegeleiding/koninginneteelt

De eerder beschreven aanpak van de heer Vunderink kunnen we met variatie gemakkelijk op ons volk toepassen. Breng opnieuw een broedkamerraat met eitjes/jonge larfjes in de honingkamer. Vaak worden op deze raat doppen aangezet omdat de bijen zich moerloos voelen op grote afstand van de koningin, die zich in de onderbak bevindt onder het rooster.

De eventuele aangezette doppen gebruiken we een week later om één- of meerdere drieramers te promoveren tot bevruchtungskastjes, elk met één of meerdere doppen. Sla voldoende jonge bijen in de volkjes af, de vliegbijen gaan terug naar het oude

volk. In de drieramers vechten de koninginnen zelf uit wie er overblijft.

Door de drieramers sterk te maken ontnemen we het hoofdvolk veel jonge bijen, het evenwicht is even verbroken en opgekomen zwermplannen worden naar achteren geschoven.

De jonge bijen zult u vooral aantreffen op raten uitlopend broed. Natuurlijk hangen we in deze volkjes met een tijdelijk bestaansrecht een raat met voldoende voedsel, maken het vlieggat klein om roverij te voorkomen en storen het niet eerder dan drie weken later. Om nog even op de jonge toegevoegde bijen terug te komen, u gebruikt daarvoor de raten uit de broedbak boven het rooster en u hoeft nooit vrees te hebben de koningin af te slaan. Als zich in de bak boven het rooster doppen bevinden kunnen die ook gebruikt worden voor de teelt, anders breekt u ze allemaal weg.

Volgorde van werken en het waarom

Als een volk uit meerdere bakken is opgebouwd en u wilt alles nazien, zoals in ons geval, begin dan met de bovenbakken weg te nemen tot u bij de onderbakken bent beland. U laat de dekplank dus rustig op de bovenbak liggen, dan pakt u de volgende bak VAN het rooster, dan verwijdt u het rooster en dan pas gaan we in de onderbak aan het werk. Voordat u het rooster verwijdt zorgt u, dat er zich aan de onderzijde weinig bijen bevinden. Gebruik daarvoor de plantespuit. De zin van deze uitgebreide voorzorgsmaatregelen?

Het zal niet de eerste keer zijn dat de oude koningin zich aan de onderzijde van het rooster bevindt en/of wordt doodgedrukt, of via een kastwand in een andere bak kruipt en de prachtig uitgedokterde aanpak ons naar het volgende jaar verwijst om het dan succesvoller te doen. Bovendien is het aanhouden van deze volgorde van belang als bij het bevolken van bevruchtungskastjes de raten worden afgeslagen en de geïrriteerde vliegbijen terugkeren naar de onderbak. Dan is deze inmiddels al nagezien.

Oriëntatievluchten

Jammer dat aan dit prachtige onderdeel van het bijenleven zo weinig aandacht wordt besteed. Tijdens een mooie voorjaarsdag kan het na het middaguur plotseling bijzonder druk worden voor een bijenwoning. Bijen storten zich net honderden tegelijk naar buiten en trekken hun rondjes in de onmiddellijke nabijheid van de woning. Het lijkt wel wat op het afkomen van een zwerm met een prachtig (vrolijk) gezelschap.

Een zwerm is het echter allerm minst. Het zijn onze haalbijen van de toekomst die door deze vluchten, die meestal niet meer dan tien minuten duren, de omgeving van hun woning in zich opnemen. Van daar oriëntatievluchten.

Tijdens deze vlucht is de kop van de bijen altijd naar de kast gericht. Let er eens op hoe handelbaar deze bijen zijn. Ze nestelen zich op elk beschikbaar lichaamsdeel.

Uitrusten?, of gewoon samen met de imker genieten van het voorjaar? Wat het ook verder is, voor mij zijn dit de feestdagen van het jaar waaraan telkens een andere datum verbonden is.

De oriëntatievluchten vallen altijd in de middag als de stuifmeeloogst van deze dag is binnengehaald. In elk volk begint het feest op een ander tijdstip. Om misverstand tijdens de oriëntatie te voorkomen? Het is een gebeuren waar een groot deel van het volk aan deelneemt en op de vliegplank wordt ijverig

gesterteld. Wie, of beter, wat bepaalt het moment dat de jonge bijen op de vleugels gaan en hoe vindt de communicatie plaats? U ziet het, in een paar regels vele vragen. Elke imker kan er zijn eigen verhaal aan breien.

De haaldrift

Het klinkt vreemd, maar uit onderzoeken blijkt dat we er als imker invloed op kunnen uitoefenen door voortdurend te zorgen dat er een volgende honingkamer wordt bijgeplaatst zodra met verzegelen in de vorige wordt begonnen. Daar kom ik op terug.

Ko Zoet.

Nietes/welles, slechter/beter. De MoBee Hive gewogen

J. Wesdorp

Geschiedenis van de Mobee Hive

De MoBee Hive kwam voor het eerst op de markt in de zomer van 1985, min of meer te laat om er dat jaar nog uitvoerige ervaring mee op te doen. Bij de geboorte kreeg het aardig wat publiciteit mee vanwege de vele nieuwe, baanbrekende ideeën die erin verwerkt waren. Voor het merendeel van behoudend imkerend Nederland misschien teveel om ze spontaan te aanvaarden. Voor anderen een uitdaging om de mogelijkheden van deze nieuwe bijenwoning op eigen stand na te gaan.

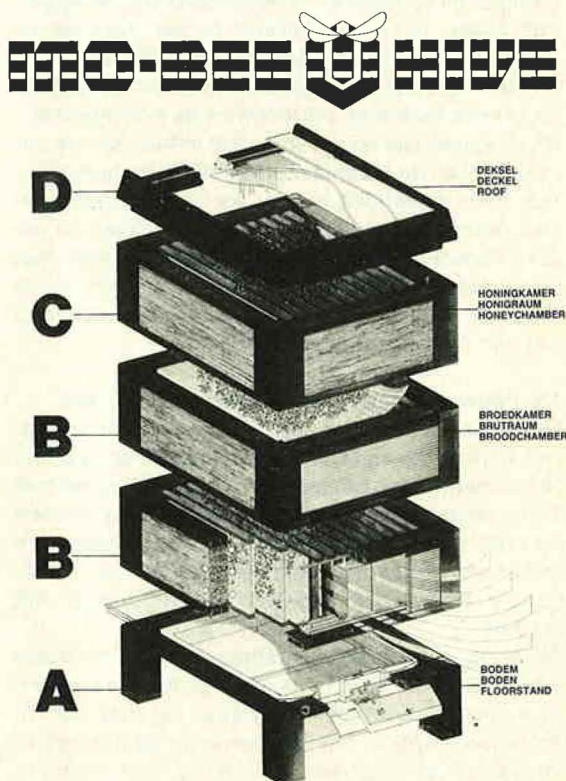
Hoewel bij de introductie van de kast met een mooie plaat uitvoerig getoond werd wat precies de bijzondere punten waren, moet gezegd dat de realisering van de mogelijkheden door de toenmalige fabrikant grotendeels aan het spreekwoordelijke improvisatietalent van de imker werd overgelaten. Met andere woorden er was weinig service of ook documentatie, hoe van die mogelijkheden het best gebruik te maken. Dit "niet zeker weten" begon al voor velen met het in elkaar zetten van de kast. Hierover kwamen bij de redactie al gauw gemakkelijke (?) brieven binnen (zie onder). Hieruit bleek dat het improvisatietalent toch minder groot was dan verondersteld werd.

Het hele jaar 1986 is de MoBee Hive echter bij imkers in gebruik geweest. Daaruit zou genoeg eerste ervaring te putten zijn. Daarom werd besloten er een bescheiden enquête over op te zetten.

Het aantal leden dat antwoordde op een oproep om aan een in te stellen enquête mee te werken was niet overweldigend te noemen. Een tweede oproep was nodig en ook nu nog is het aantal "respondenten" onvoldoende om gedegen conclusies te kunnen trekken. Toch is de verzamelde ervaring van 18 imkers met 41 Mo-Bee Hives waarbij zo'n kleine vijfhonderd vragen verwerkt moesten worden, wel de moeite van een vermelding waard. Het kan een be-

scheiden bijdrage zijn tot de ervaring met een opmerkelijke kast van Nederlandse bodem.

Vandaar dat we hieronder de vragen een voor een nagaan en de resultaten voor het gemak in procenten uitdrukken. Nu betekent "procent" per honderd. Men kan gegronde bezwaren aanvoeren tegen het uitdrukken van delen van het totaal in procenten, als het daarbij om totalen gaat die zelf veel kleiner zijn dan honderd. Dat we het toch doen is omdat iede-

reen het lijkt te doen, al moeten we de lezer op het hart drukken dat er maar 18 deelnemers waren en als we zeggen dat 22% ervan vrouw is, dat het dan om vier vrouwelijke imkers gaat.

Antwoorden op de vragen

In vraag 2 vroegen we naar de leeftijd. De conclusie kan ongeveer zijn dat de helft van de imkers een jaar of vijftig was (tussen 45 en 55 jaar), maar gelukkig ook één jonger dan 25 en tenminste twee 65 +ers. We zouden daaraan gelijk kunnen koppelen het antwoord op de vraag naar het aantal jaren imker ervaring.

We hadden drie categoriën; minder dan vijf, 5-10 en meer dan 10 jaar imkerervaring.

Afgezien van het feit dat iemand vermeldde al 55 jaar (!) te imkeren bleek dat het merendeel, dat is iets meer dan de helft, langer dan 10 jaar imkert, 30% imkert tussen de 5 en 10 jaar en de rest minder dan dat. De conclusie is gewettigd dat het merendeel ervaren imker is.

Zitten daar groot-imkers tussen of vertonen zij het beeld van de gemiddelde nederlandse imker?

Het antwoord is dat 20% imkert met minder dan vier kasten, iets meer dan 50% imkert met tussen de 4 en 8 volken, nog eens 20% heeft minder dan 12 volken en de rest heeft er meer. Eén Mo-Bee Hive-bezitter heeft een bestand van 18 van deze kasten.

Hoeveel verdient u netto?

Meestal vraag je zo iets niet in ons land, sommigen (iets meer dan 30%) zeiden dan ook netjes dat dat niet terzake deed. Toch had het merendeel er geen moeite mee deze vraag te beantwoorden. We vroegen het omdat we weten dat de Mo-Bee Hive als een "dure" kast geldt. Dure dingen worden meestal door mensen gekocht die zich dat kunnen veroorloven. Gold dat ook hier?

Van degenen die wel antwoordden verdient 40% tussen 30 en 40.000 gulden; de inkomensgroepen tussen 20 en 30.000 en tussen 40 en 50.000 gulden waren even sterk met ieder 30% vertegenwoordigd en de de overige inkomensgroepen (boven 50.000 en onder 20.000) zaten daar in gelijke mate boven en onder. Ik denk te kunnen concluderen dat het je veroorloven van een Mo-Bee Hive niet erg samenhangt met de inkomensgroepering waarin de imker valt.

Of moet je veel geleerd hebben?

De Mo-Bee Hive vereist wat fantasie om je te realiseren dat het een heel andere kast is dan een traditionele houten kast. Hangt dat samen met de schoolse opleiding die de imkers ontvingen?

Het voorzichtige antwoord is: ja, wel wat. Er waren zes categoriën van eindonderwijs genoemd, eigenlijk teveel voor mooi. Maar als er een scheidslijn getrokken wordt tussen hoger beroepsonderwijs + academisch onderwijs enerzijds en de overige opleidingen anderzijds dan blijkt dat 60% in de eerste cate-

gorie valt, dus 40% van de imkers valt in alle andere opleidingen.

Twee simpele vragen

Iedereen was uiteraard VBBN lid; merkwaardig was dat een lid ook ANI-lid was.

Bijna alle Mo-Bee Hives werden in gelijke mate betrokken van de fabrikant en van het Bijenhuis. Op de markt werd nauwelijks tot zo'n aankoop besloten en ook "elders" werd niet veel gekocht.

De montage

Even tussendoor. Al voor de enquête gehouden werd schreef ons de vrouwelijke helft van een imkerend paar het volgende: "Gebruik geen hamer, schroevendraaier of andere hulpmiddelen" zegt de instructie bij de Mo-Bee Hive. Maar goed dat de ontwerpers van de kast niet in de buurt waren. Ze hadden een hamer naar hun hoofd gekregen; zonder een hamer(tje) lukte het mij zeker niet altijd. Het gehele weekend heeft het ons gekost om de kast in elkaar te zetten. Een weekend waarin het echtelijk geluk regelmatig op de proef werd gesteld. Het resultaat was echter toch een kant en klare kast."

Terzake. De vraag in de enquête gaf de mogelijkheid antwoorden te geven die varieerden tussen (1) heel moeilijk, (2) vrij moeilijk, (3) gewoon, maar goed opletten en (4) gemakkelijk, terwijl een vijfde mogelijkheid was: gemonteerd gekocht. Meer dan de helft koos voor mogelijkheid (3), terwijl een beantwoorder het goed opletten, verving door ZEER goed opletten. In overeenstemming met het beeld van het hamergooiende paar, zonet vermeld, vond 40% van de imkers het monteren vrij moeilijk tot heel moeilijk.

De kast zelf

We komen nu aan de beoordeling van de kast zelf. De vraag luidde: hoe is uw oordeel over de verwachtingen en beweringen over de Mo-Bee Hive in vergelijking tot de traditionele kast? In het algemeen had men de mogelijkheid te antwoorden met veel meer, meer, gewoon, minder of veel minder; daarnaast was er het antwoord onbekend. De eerste vraag ging over de honingopbrengst. Iets minder dan de helft van de imkers (47%) vindt dat er meer of veel meer honing gehaald wordt. Als we de categorie "gewone" opbrengst erbij optellen tot een groep gewoon of meer dan gewoon dan vindt 73% van de imkers dat. Echter een imker heeft 18 kasten en zijn antwoorden geven over de hele linie weer dat de Mo-Bee Hive naar zijn mening in alle opzichten veel minder presteert dan de traditonele behuizing. Dat antwoord wordt voor alle vragen gegeven: hij is erg teleurgesteld.

De volgende vraag betrof de volksgrootte. Hier vindt 73% van de imkers de volken groter tot veel groter. Anders beantwoordt: op bovengenoemde groot-Mo-Bee Hive bezitter en op één verder antwoord na, dat

opgaf het niet te weten vanwege gebrek aan ervaring, was iedereen van oordeel dat de volken normaal of groter waren.

De helft van de imkers vindt dat de bijen langer vliegen en eenderde vindt dat ze net zo lang vliegen als de rest van de volken.

Op de vraag of men het kastklimaat beter vond meende 71% dat het beter of veel beter was.

Ook de observatie mogelijkheid scoorde hoog: 60% vond de mogelijkheid veel beter, 80% vond het beter of veel beter. Kennelijk is men daarover dus zeer tevreden.

Voor wat de overwintering betreft was de helft van mening dat het beter was en 60% vond het beter of veel beter.

In het algemeen vond men ook de kast mooier, maar als de vraag over het invoeren gesteld wordt dan is 60% van mening dat het op zijn minst lastiger is dan de normale methode van voeren. Toch is nog een kwart van de imkers van mening dat de Mo-Bee Hive methode veel beter is. Heeft de laatste groep een geheim dat de eerste niet kent?

Oordeel over bijzondere constructies

We vroegen ook naar een oordeel over de bijzondere constructies die de Mo-Bee Hive van een gewone kast onderscheiden. Hier waren de antwoorden, naast onbekend: of beter, of niet beter met een mogelijkheid om veel beter te zeggen als men ergens enthousiast over was. Totaal dus vier mogelijkheden. De eerstvermelde bijzondere constructie was het deksel met condensor.

Veertig procent vond dit deksel veel beter, 80% beter of veel beter; dus 20% had bezwaar.

Over de rieten honingkamer is 56% van mening dat het beter was, 20% vond dat niet en nog eens 20% had geen mening. De broedkamer met watertanks werd door 75% beter tot veel beter genoemd, 25% vond dit niet beter.

Over de kastbodem als totaal is men overwegend minder te spreken: 64% vindt deze bodem slechter. Het stuifmeelfilter met de vliegopening is echter weer aantrekkelijker; 60% vindt de vliegopening beter en eenzelfde beeld is aanwezig bij de wasmulla die door 33% slechter wordt gevonden en dus door twee maal zoveel beter of veel beter wordt geacht.

Voorlopige conclusie

Hierboven staan wat "harde" gegevens in de betekenis van tellen, optellen en in een percentage uitdrukken. Het beeld tendeert voorzichtig gezegd naar een positieve waardering voor de Mo-Bee Hive. Toch mogen we daarbij een enkele bezitter met een aanzienlijk aantal kasten die vooral vindt dat het riet in het winterige klimaat waarin hij imkert (Texel) onvoldoende winddicht is, niet over het hoofd zien.

We zijn met de enquête echter niet klaar. Er zijn namelijk nog voldoende opmerkingen en gegevens los van de cijfers beschikbaar (en ook een hele interessante brief) om er later op terug te komen. Die gegevens moeten we eerst echter rubriceren en overzichtelijk maken zodat we ze in een bruikbaar artikel kunnen smeden. Inmiddels komen naar aanleiding van deze publicatie misschien nog zaken aan de orde die we dan tegelijk kunnen behandelen. Vooreerst echter is nog gevraagd aan de huidige fabrikant, de heer Kwak, om een beknopt en samenvattend commentaar te schrijven.

De enquête bevestigt in grote lijnen het positieve idee dat er heerst omtrent de MoBeeHive. De kast is een nieuwe vinding, m.a.w. bevatte enkele kinderziektes, welke inmiddels nagenoeg zijn opgeheven. De onvolkomenheden betroffen het dak, dat in de beginfase niet altijd even maatvast was. Inmiddels is er een nieuwe versie, die in alle opzichten voldoet. Ook de bodem werd op een aantal punten gemodificeerd. Het is ons bekend dat onder de MoBeeHive-imkers één minder tevreden "Rolls's Royce" bezitter is. Door onze nazorg ontving hij t.a.v. de deksels en bodems exemplaren van het laatste type, zodat dit probleem wat ons betreft uit de wereld is.

Naar ons inzicht komen de klimatologische aspecten uit de enquête niet voldoende uit de verf. De goede airconditioning heeft tot gevolg dat geen der ramen gedurende de winterperiode schimmel vertoont, zelfs niet als ze onbezet zijn.

Het is algemeen bekend dat de overwintering bijzonder gunstig verloopt, wellicht te danken aan het goede leefklimaat. Mede daardoor zijn de MoBeeHive-volken gedurende het actieve seizoen bovendien aanmerkelijk sterker dan overige volken. Bij de toediening van Perizine tijdens de winterzit bleken de bijen, in vergelijking met de volken in andere kasten, buitengewoon zachtaardig te zijn, overigens ook een opvallend verschijnsel in de zomer.

Het enthousiasme over een goede observatiemogelijkheid was reeds meer dan bekend.

In de praktijk is overduidelijk gebleken dat de interne watervoorziening, vooral in het voorjaar, een groot succes is. Dit aspect wordt thans ook beproefd bij het Proefbedrijf voor Insektenbestuiving en Bijenhouderij, zoals het Groentje van maart vermeldt. Daar het uiteindelijk om de honingopbrengst gaat, bevestigt de enquête dit voordeel overduidelijk omdat 73% zich daar positief over uitlaat.

MECHANICA, Apeldoorn

Britse imkers bijeenkomst op 9 mei a.s.

The British Beekeepers Association, de vereniging van Britse bijenhouders, organiseert ieder jaar een grote bijeenkomst, die ze "Convention" noemen in Stoneleigh. Als u er de tijd voor heeft zou u er eens naar toe moeten gaan. U vindt er honderden stands met imkersartikelen en aanverwante zaken; met boeken uit binnen- en buitenland. Nederland is ook aanwezig. Er vinden demonstraties plaats, films worden getoond en lezingen gehouden. Duizenden imkers uit zowel binnen als buitenland zijn er meestal aanwezig.

Plaats van handeling is de Royal Agricultural Society's Convention Centre in Stoneleigh, graafschap Warwickshire, niet ver van Birmingham, Coventry en Leamington Spa. Op het terrein is een zeer grote parkeerplaats. Geopend is de tentoonstelling van 9.30 uur tot 18.00 uur, toegangsprijs £ 1,25. Mocht u de lezingen willen bijwonen dan komt daar nog £ 6 bij. Hiervoor dient men snel te reserveren, omdat dit onderdeel meest snel uitverkocht is. Sprekers dit jaar zijn prof. Kenneth Mellanby, John Kefuss uit Frankrijk over "Queen rearing for all", Don Griffiths over "Mites of the Honey Bee" en Ben Emmett over "Apiculture's role in Agriculture".

Voor reservering van een entree voor de lezingen dient u zich zo spoedig mogelijk te richten tot Mrs. Betty Showler, Riverside, Newport Street, Hay-on-Wye, via Hereford, HR3 5BG, tel (vanuit NL) 09-44 497 820 386.

Aanbevolen.

J.M. van Heest-Verloop.

De Landinrichtingscommissie voor de Ruilverkaveling "Mars- en Westerstroam", er gens tussen Emmen en Hogeveen, heeft verschillende voorlichtings- en inspraakbijeenkomsten gehouden. Op een van die inspraakbijeenkomsten heeft dhr. E. Hutter, als lid van de VBBN, onderstaand pleidooi gehouden. Misschien kan dit verhaal nuttig zijn voor andere leden in het land. Zijn toespraak luidde:

Voorzitter,

Ik ben lid van de Vereniging tot Bevordering van de Bijenteelt in Nederland, afdeling Oosterhesselen-Zweelo-Sleen. Ongetwijfeld zult u van ons afdelingsbestuur voor 1 april a.s. nog wel een schriftelijke inspraakreactie ontvangen. Maar los daarvan wil ik de ruilverkavelingscommissie verzoeken bij het inplanten van bermen en overhoeken en bij het realiseren van erfbeplanting vooral die planten en struiken aan te planten, die onze bijen nectar en vooral veel stuifmeel kunnen opleveren. De in te planten percelen in de buurt van de bebouwde kommen zouden in dat opzicht extra aandacht moeten krijgen. Want bijen, meneer de voorzitter, zijn van groot belang voor de bestuiving van allerlei gewassen, waarbij we niet alleen aan het directe nut moeten denken voor de fruitteelt en de veldbonen, die steeds meer door de boeren worden geteeld, maar ook aan het indirecte nut, wanneer besdragende struiken rijke oogst aan bessen zullen dragen. Die bessen leveren een belangrijke bijdrage aan de uitbreiding van de vogelstand, die er op haar beurt weer voor zorgt dat een eventuele insektenplaag op een natuurlijke wijze wordt bestreden. Nu kan ik hier wel een groot aantal bomen, planten en struiken gaan noemen, die goede drachtplanten voor bijen kunnen vormen, maar het lijkt mij beter uw commissie te verwijzen naar het boekje van Hensels. Dat boekje handelt helemaal over drachtplanten. Als commissie zou u ook contact kunnen opnemen met het Consulentenschap voor de Bijenteelt in Hilvarenbeek of de drachtplantencommissie van de VBBN te Wageningen. Wanneer u commissie, bij het inplanten van daarvoor in aanmerking komende percelen, rekening zou willen houden met drachtplanten voor bijen, zou dat geweldig zijn. Maar wellicht ziet u kans bij het adviseren van agrariers over erfbeplanting een lijst van bijenvriendelijke bomen en struiken aan uw advies toe te voegen. Meneer de voorzitter, de ervaring leert dat een verzoek zoals zojuist gedaan is, bijna altijd positief wordt beoordeeld. Het is slechts een kwestie van meedenken. Ik hoop dat de imkers in dat opzicht op uw commissie mogen rekenen. Ik dank u wel.

E. Hutter uit Oosterhesselen.

De Boomfeestdagen stonden in het teken van "Bomen en bijen". Veel imkersverenigingen zullen in dit kader op zoek gaan naar contact met de plaatselijke instantie die belast is met het beheren van het openbaar groen. Doel daarbij is de lokale bijenweide te verbeteren.

In veel gemeenten oriënteert men zich bij de boomfeestdag op de plaatselijke scholen met de bedoeling de kinderen reeds op jeugdige leeftijd in contact te brengen met de groenbeplanting zoals struiken en bomen. Uit dit contact dient waardering en zorg voor het openbaar groen te groeien. Daarbij wordt vaak en graag op de diverse imkersverenigingen een beroep gedaan om op de scholen het een en ander te vertellen over het leven en het nut van de honingbij. Al deze activiteiten dienen het tweeledige doel: (1) groter besef van het milieu en (2) de plaats van de bij en de bijenweide daarin.

Toch mogen imkersverenigingen er niet op rekenen dat een eenmalige inspanning tijdens de speciale boomfeestdag zekerheid biedt voor de toekomst. Verbeteren van de bijenweide is een zaak van lange adem.

Onze algemeen voorzitter pleit in het januarinummer in zijn nieuwjaarswoord voor een landelijke gecoördineerde aanpak ter verbetering van de dracht. Dat betekent voor een organisatie als de VBBN dat de volledige inzet van de plaatselijke imkersverenigingen hierbij onontbeerlijk is.

Hoe dit te verwezenlijken?

De beste benadering voor de plaatselijke imkersvereniging is het op gang zetten van een regelmatig overleg met de groenbeheersende instanties. Zo'n overleg kan alleen van betekenis zijn als het gebaseerd is op een geregeld en bekend persoonlijk contact. Uit die regelmatige ontmoeting zal begrip kunnen ontstaan voor elkaars mogelijkheden en onmogelijkheden. Want de standpunten tussen wat de imkersvereniging zou willen en wat de groenbeheerende instantie kan bewerkstelligen kunnen behoorlijk uiteen liggen.

Een illustratie. Enige tijd geleden stond in het blad "Tuin en Landschap" het advies van het consulent-schap (CAD) om wilgen eerst na de bloei te snoeien. Immers de bijen kunnen dan nog volop van de bloei profiteren. Maar de beheerders van het openbaar groen moeten zich na de bloeiperiode van de wilg met andere zaken bezighouden en het snoeien komt dan ongelegen. Snoeien gebeurt dus in de winter want dan heeft men er tijd voor, zo werd mij verteld. Nog weer later vernam ik dat gelukkig ergens toch een proef genomen zou worden met "snoei na de bloei". Het resultaat wachten we af.

Uit ervaring kan ik zeggen dat vele zaken tijdens die

contacten met groenbeheerende instanties aan de orde kunnen komen. De vraag bijvoorbeeld waarom men steeds de keus laat vallen op een bepaald assortiment en niet op een bijenvriendelijker bestand. Maar dan moet men wel suggesties kunnen doen wat het bijenvriendelijker alternatief zou zijn. In een regelmatig overleg kan zo misschien worden bereikt dat zonder bezwaar in het gebruikelijke assortiment een kleiner of groter deel van de struiken of bomen zal worden vervangen door bruikbare drachtplanten.

Ook op het beheer van het groen kunnen imkersverenigingen trachten invloed uit te oefenen. Bijvoorbeeld in grote oppervlakten gazon in de nabijheid van mijn bijenstal in een nieuwbouwwijk aan de westrand van Leiden staat veel witte klaver. Vorig jaar zijn op mijn verzoek bepaalde stukken gazon één keer niet gemaaid. Helaas doet men dat niet graag omdat daardoor het maaischema danig wordt verstoord, maar toch.

Ik heb zo enkele aspecten genoemd die in het overleg met de plantsoendienst aan de orde kunnen komen.

Concluderend kunnen we zeggen dat verbetering van de bijenweide dringende noodzaak is. Weten wat men wil is daarvoor een eerste vereiste. Het is daarom een goede zaak dat zowel op landelijk als op plaatselijk niveau intensief activiteiten worden ontwikkeld. Op beide niveaus moeten initiatieven worden genomen. Laten we niet op elkaar wachten wie de eerste stappen gaat ondernemen!

VERHUUR VAN BIJENVOLKEN VIA BUNNIK-HOUTEN

Zoals telkenjare gebruikelijk bemiddelt de bijenvereniging Bunnik-Houten e.o. weer bij het plaatsen van bijenvolken bij het fruit in de vollegrond maar ook bij andere gewassen die bestuiving nodig hebben. Deze vereniging gaat uit van een vergoeding voor vollegrondsfruit van f 40,— per kastvolk en vanaf f 30,— per korfvolk. De volken die worden aangeboden dienen van prima kwaliteit te zijn. De andere vergoedingsprijzen zijn gelijk gebleven. Opgave van volken uiterlijk 12 april bij de administratie van bovenvermelde vereniging (schriftelijk) aan Bijenvereniging Bunnik-Houten, Achterdijk 22, 3981 HB Bunnik. Tel. 03405-61305.

Bij de genoemde prijzen komt dan nog een bijdrage in de reiskosten.

De volledige bestuivingsregeling voor 1987 kunt u aanvragen bij het landelijk secretariaat te Wageningen. C.P.

LANDBEVRUCHTINGS- STATIONS IN 1987

De belangstelling voor de landbevruchtungsstations is groeiende, in 1986 zijn ong. 600 kastjes ingestuurd. Dit jaar is het aantal stations uitgebreid van 2 naar 5. Het is de bedoeling dat er over het hele land verspreid bevruchtungsstations komen. De koningin-neteeltcommissie moedigt de activiteiten van initiatiefnemers tot landbevruchtungsstations aan. Uiteraard blijven de bereikte kruisingsresultaten geheel voor risico van de inzenders.

Voorwaarden 1987

Geponste darrenroostertjes voor de vliegopening zijn verplicht. Staangeld f 5,— per volkje, (voor Neeltje Jans f 15,— i.v.m. de grote afstanden die daar moeten worden afgelegd). Voor u de kastjes instuurt graag even telefonisch contact opnemen.

De contactman voor het bevr.station Marken is dhr. H. Visser, Rietzanger 72, Hoorn. Tel. 02290-41081. Op Marken staan Carnica's van de lijn 03.

De contactman voor het station Neeltje Jans (Zee-land) is dhr. A.H.N. Schaap, Beukenlaan 16 in Oost Kapelle. Tel. 01188-3233.

De contactman voor het station in de buurt van Den Haag is dhr. J.E.A. Hertsig, Harry Hoekstraat 61 te Wateringen. Tel. 01742-3384. Hier staan de Carnica's van de lijn Schiermonnikoog. (de betrouwbaarheid van dit station is ong. 75%).

De contactman voor de Hoge Veluwe is dhr. J.v.Eck, Kemperbergerweg 792 te Arnhem. Tel. 085-452835. Op dit station staan Carnica's van de lijn Schiermonnikoog. (1987 is voor dit station een proefjaar).

De contactman voor het station Lemmer is dhr. R. Kakes, Barkentijn 120 te Lemmer. Tel. 05146-2066. Op dit station staan Carnica's van de lijn 03.

OMLARFDAGEN 1987

Ook in 1987 is het weer mogelijk om op omlarfdagen voor weinig geld aan goed teeltmateriaal te komen. De bedoeling is dat u met een voorbroedkastje of starter naar een afgesproken plaats komt. Op die plaats kunt u dan met of zonder hulp omlarven. De van larfjes voorziene dopjes worden daarna in het meegebrachte volkje gehangen.

Bij dhr. Duyvetter in Rhenen kunt u terecht op 30 mei a.s., hij heeft carnicalarfjes beschikbaar. Graag even een telefoontje: 08376-12264.

Bij dhr. Bijen in Horst (Limburg) kunt u terecht op 31 mei a.s., ook hij heeft carnicalarfjes beschikbaar. Graag even een telefoontje: 04709-2397.

In Paterswolde kunt u terecht op 13 juni a.s. (op de bijenmarkt). Beschikbaar zijn Buckfast en Carnicalarfjes. Graag even een telefoontje naar dhr. Dijkema. Tel. 05908-32238.

De afd. Zwolle organiseert een omlarfdag op 23 mei a.s., men heeft er carnica- en inheemse larfjes. Graag eerst een telefoontje naar dhr. Hartman. Tel. 038-218867.

Bij dhr. Kakes in Lemmer kunt u terecht op 30 mei a.s., hij heeft carnicalarfjes beschikbaar van verschillende lijnen. Graag eerst een telefoontje: 05146-2066.

BESTELLEN CARNICA KONINGINNEN

Evenals het vorige jaar is het ook dit jaar weer mogelijk om Carnica koninginnen van Schiermonnikoog te bestellen. Ze zullen dan in de loop van de maand juli geleverd worden. De verzending geschiedt per trein en de koninginnen worden geleverd in verzendkooitjes met ong. 7 begeleidende bijen.

De prijs is ook dit jaar weer f 40,— per koningin; alleen voor de leden van de VRIENDEN VAN SCHIER kost de eerste koningin slechts f 30,—.* Men kan dit bedrag overmaken op gironummer 28.59.193 t.n.v. koninginneteeltcommissie Harlingen. Van de afnemers wordt gevraagd een à twee maal een enquêteformulier in te vullen, zodat wij een beter inzicht krijgen op de kwaliteit van de Carnicavolken op Schiermonnikoog. Imkers die in februari in Utrecht reeds besteld hebben, hoeven niet opnieuw in te schrijven. Imkers die koninginnen willen bestellen en nog niet in het bezit zijn van Carnicamateriaal, raden wij ten eerste aan contact op te nemen met imkers die dit wel hebben om met hun materiaal eerst een volkje te kweken om daarin straks de Carnicakoningin in te voeren. Indien u geen imker in uw omgeving kent met Carnicabijen vermeldt u dit dan even bij uw bestelling, dan kunnen wij u een adres van zo'n imker uit uw omgeving geven. Het bestellen van koninginnen moet voor 15 mei schriftelijk gebeurd zijn bij de secretaris van de Koninginneteeltcommissie p/a M. Bijnen, Danielweg 3, 5962 AR Horst-Melderslo.

* "Vriend van Schier" wordt men voor f 10,—.

BIJENPLANT IN BEELD

Arjen Neve

dotterbloem

Dotterbloem (*Caltha palustris* L.)

A bloeistengel met bladeren en bloemen; B vruchtbegin-
sels met stamper; C stempel; D doorgesneden vruchtbe-
ginsel; E en F geopende en nog gesloten helmknop; G
stuifmeelkorrel; H rijpende vruchten; I geopende vruchten;
J zaden; K wortelblad; L gestippeld: bijenpurperen deel
van de bloem.

De Dotterbloem heeft prachtige grote bloemen. Voor ons oog hebben ze een intens gele kleur maar voor de bijen is de kleur anders.

Op vochtige plaatsen

De natuurlijke groeiplaats van dit lid van de Ranonkelfamilie moeten we zoeken op vochtige oevers en in ondiep water tussen het riet. Het water moet zuurstofrijk zijn en we vinden daarom ook veel groeiplaatsen in kleiachtige grond langs beken. Vroeger kwam de Dotterbloem plaatselijk massaal voor op vochtige hooilanden, maar door het gebruik van kunstmest zijn ze helaas verdwenen.

Het verspreidingsgebied omvat de gematigde en koude gebieden van het noordelijk halfrond. Ook in bergachtig gebied is de Dotterbloem te vinden. Op een bergwandeling naar de top van de zo bloemrijke Honig bij het dorpje Berwang in Oostenrijk trof ik op 1800 meter hoogte een uitgestrekte bloeiplaats van de Dotterbloem, die daar in juli nog volop in bloei stond. Een bijzonder ervaring want hier te lande valt de bloei in het voorjaar, in april.

Bijenpurperen bloemen

De plant heeft in een roset staande wortelbladen en holle bloeistengel die zich enige keren vertakt. Bij de vertakkingen zitten kort gesteelde stengelbladen. De niervormige bladen zijn aan de bovenzijde glanzend en hebben een netvormige nerfstructuur.

De tweeslachtige bloemen staan aan het einde van de bloemstengels en hebben vijf, soms meer, bloemdekbladen. Het midden van de bloem wordt voor de bij geaccentueerd door kleurverschillen. Het uiteinde van de bloemdekbladen reflecteert, behalve geel, ook het voor ons oog onzichtbare ultra-violet. Door vermenging van beide kleuren is de bloem voor de bijen aan de rand bijenpurper. Bij de illustratie K is het bijenpurperen gedeelte gestippeld aangegeven. Bijen zien dus bijenpurperen bloemen met een geel hart, waar stuifmeel en nectar is te vinden.

Het stuifmeel zit op meer dan 100 meeldraden, die in een aantal kransen staan. De nectar komt vrij op de zijanten van de vruchtbeginsels. In een groef aan het ondereinde bevindt zich het nectarium. Druivesuiker en vruchtesuiker zijn de voornaamste suikers in de nectar.

Drijvende zaden

Elk vruchtblad vormt bij de Dotterbloem een éénhokkig vruchtbeginsel, waarop een korte stamper staat.

De vrucht is een kokervrucht. Langs een naad aan de binnenzijde springt de vrucht open. De zaden liggen dan geheel vrij en kunnen door regen of wind worden verspreid. De zaden hebben een slijmachtig oppervlak en blijven op het water drijven. Een manier die past bij een verspreiding in vochtige gebieden.

HOOFDPUNTEN UIT DE VERGADERING VAN DE CONTACTCOMMISSIE TUINBOUW-BIJENTEELT

Bestuivingsregeling 1987

Op 6 februari jl. kwam de Contactcommissie Tuinbouw-Bijenteelt te Utrecht bijeen om de Bestuivingsregeling voor 1987 vast te stellen. De commissie was volledig aanwezig. De Bestuivingsregeling op zich onderging weinig wijzigingen. Moeilijker werd het met de vaststelling van de bestuivingsgelden en dan met name voor het vollegrondfruit. Hierover waren de meningen sterk verdeeld.

De vertegenwoordigers van de Nederlandse Fruittelersorganisatie voelden in eerste instantie voor geen enkele verhoging. Zij waren van mening dat er voldoende bijenvolken beschikbaar zouden komen en dat er toch al veel volken beneden de vastgestelde richtprijzen werden verhuurd.

De VBBN was van oordeel dat we in de EEG tot één prijs zouden moeten komen. (In Duitsland en Frankrijk is dit f 50,— per kastvolk). Voor ECHT GOEDE VOLKEN is dit niets teveel.

Ook de kosten voor de imkers zijn niet onbelangrijk gestegen. De meningen van de vertegenwoordigers van de andere imkersorganisaties waren verdeeld. Na uitvoerige discussie waarbij de VBBN bleef pleiten voor een vergoeding van minimaal f 40,— per kastvolk bleken de vertegenwoordigers van de Ned. Fruiteeltorganisaties uiteindelijk bereid de prijzen met f 2,50 te verhogen (vorig jaar: f 32,50 per kastvolk en f 25,— per korfvolk). Hiermede gingen de imkersorganisaties met uitzondering van de VBBN akkoord zodat de adviesprijs voor 1987 werd vastgesteld op f 35,— per kast en f 27,50 per korf. Prijzen exclusief de vervoerskosten. Alle andere bestuivingsgelden in de overeenkomst genoemd werden unaniem op die van 1986 vastgesteld. Dit betekent geen verhogingen. Voor de veldbonen werd besloten de vergoeding van de reiskosten naar dit gewas als onkostenvergoeding te adviseren.

Videoband over BLOEI-BESTUIVING en BIJEN

Dr.C.van Heemert, Consulent Insektenbestuiving en Bijenhouderij, deed in deze vergadering mededeling van een zojuist gereed gekomen videoband van het consulentschap. De titel is "Bloei-bestuiving en bijen", duur 20 minuten. Deze is beschikbaar voor afdelingen van de Ned. Fruittelers Organisatie en is ook heel geschikt voor vertoning voor imkersverenigingen. Aan te vragen bij het genoemde consulentschap.

De geafricaniseerde honingbij

In 1956 is het allemaal begonnen. In dat jaar bracht prof. dr. Warwick Kerr 133 koninginnen van het Afrikaanse ras *Apis mellifera adansonii* van Pretoria naar het Braziliaanse Sao Paulo. Daarvan overleefden 47 exemplaren de reis. Hoewel de bijen in quarantaine gehouden werden, wisten er toch 26 moeren met hun zwerm te ontsnappen; de imker die ze verzorgen moest, had de voor het vlieggaat geplaatste moerroosters verwijderd...

Al gauw trad bastaardering op met de Europese bij waarbij bepaalde eigenschappen - zoals grote honingproductie en agressief gedrag van de *adansonii* bleven overheersen. Binnen dertig jaar had de geafricaniseerde honingbij zich uitgebreid tot over de grens van Mexico. Onder de entomologen van de hele wereld vormde dit het meest besproken fenomeen van de laatste decennia. Ook de internationale pers schreef uitvoerig over het opvallende verschijnsel en het woord "killerbee" werd snel gemeengoed. Een geheel foutieve naam overigens, evenals "Braziliaanse bij"; in de V.S. spreekt men liever over de "Africanized Honey Bee" (AHB). Naar het zuiden toe (Argentinië) rukt de AHB minder ver op. Waarschijnlijk houdt deze bij het niet uit in streken waar de gemiddelde temperatuur van de koudste maand onder de tien graden ligt.

Ondanks het agressieve gedrag en dank zij de grote haaldrift van de AHB is de bijenhouderij in Brazilië de afgelopen dertig jaar sterk verbeterd. Zo steeg de honingproductie van 5000 ton in de zestiger jaren tot 30.000 ton nu. Veel hobby-imkers gaven het op, anderen verbeterden hun werkwijze en leerden om te gaan met de AHB; de honingprijs steeg, het aantal firma's in imkersbenodigdheden eveneens. Er is veel vraag naar honing men kan nog niet in eigen behoeften voorzien. Men heeft ook meer last van diefstal van volken gekregen; geen wonder, de waarde van een imkerij met vijftig volken is gestegen van 200 tot 5000 dollar. Vermeldenswaard is ook dat men er aan de universiteit van Sao Paulo in geslaagd is een mutatie van de honingbij te kweken die niet kan steken ("de bij met de gespleten angel"). Tot grote verbazing van de geleerden willen de Braziliaanse imkers er niet aan; ze zijn best tevreden met hun geafricaniseerde honinghaalsters...

Niettemin maakt men zich in de Verenigde Staten grote zorgen, vooral in de warmere streken langs de Golf van Mexico, in Californië en Florida.

Men verwacht dat in 1990 de Mexicaans-amerikaanse grens gepasseerd zal zijn. Men overweegt zelfs heel serieus de oprukkende AHB een halt toe te roepen door het opstellen van een honderden kilometers lang lint van met Europese bijen bevolkte bijenstanden. Deze Chinese muur van bijenvolken zou dan moeten komen daar waar Mexico tussen de beide oceanen het smalst is. Men denkt aan 88 stations, ieder bestaand uit 44 bijenstanden met vier tot twintig volken. De "Africanized Honey Bee Barrier" zal zo'n acht miljoen dollar gaan kosten. Met allerlei technieken wil men daar de zuidelijke bijen tegenhouden. Zo kun je de vreemde darren vangen met behulp van grote, in de lucht opgehangen fuiken waarin zich koninginnestof bevindt. Ook zou je de eigen darren in grote hoeveelheden kunnen gaan kweken, zodat de vreemde nog maar weinig kans krijgen. Men wil zwermen lokken, vangen, vernietigen enz. enz. Kortom, een zeer ambitieuze, kostbare en wellicht al te fantastische onderneming. Toch wijdt de "American Bee Journal" van november 1986 er maar liefst zes pagina's aan. Maar in het decembernummer van dat blad werd er toch weer wat nuchterder tegenaan gekeken. Het departement van landbouw ziet er niet veel in en vindt het te duur. Ook nogal wat wetenschapsmensen hebben hun twijfels. Misschien, zo zeggen zij, geeft het wat uitstel, maar is dat al dat geld waard?

De Amerikaanse imkers kunnen zich beter gaan toeleggen op het in stand houden van hun eigen Europese bijen. De koninginneteelt zal nog meer verbeterd moeten worden, jaarlijks moeten alle volken van nieuwe (gemerkte) moeren voorzien worden. Men zal in de daartoe geschikte streken AHB-vrije zones moeten maken van waaruit de "besmette" gebieden van goede moeren voorzien kunnen worden. Veel verwacht men ook van de kunstmatige bevruchting. Begin april vindt in Ohio een groot internationaal congres plaats over de geafricaniseerde honingbij. Een deel van deze bijeenkomst wordt ook gewijd aan twee andere gevaren die de bijenteelt bedreigen: *Varroa jacobsoni* en *Acarapis woodi*.

De gegevens voor het bovenstaande ontleende ik aan de nummers 9 t/m 12 van de ABJ (1986) en aan een artikel uit de "Imkerfreund" (1987/1) geschreven door prof. Goncalves, hoogleraar in Sao Paulo en momenteel werkzaam aan de universiteit van Tübingen.

Nogmaals een vaste zwermplek

Naar aanleiding van mijn Sprokkelwaar van februari jl. schreef de heer A.T. Huges uit het Zeeuwse Ouwkerk mij het volgende:

"Gevolg gevende aan het in het artikel gestelde verzoek, kan ik u vertellen dat ook ik dezelfde ervaring (aanhechten van zwermen op een zelfde plaats) heb met een lindeboom.

Mijn bijen staan sinds vier jaar op een bosweide van plm. 30 bij 40 meter, aan vier zijden omgeven door bos. Op ongeveer vier meter voor de bijen heb ik een haag wilgen geplant. Midden op het weide, geheel vrij, staat ook sinds vier jaar de linde (Krimlinde). Al le mij bekende zwermen zijn aan deze linde gaan hangen. De wilgenhaag wordt genegeerd, ook het omringende bos. De linde is nog maar een schriel boompje met twijgen als zijtakken. De zwerm hecht zich dan ook om de stam, meest op ongeveer twee meter hoogte. Ook wel eens hoger".

Hartelijk dank meneer Hugues voor uw reactie. Hopelijk zijn er nog meer lezers die over dergelijke ervaringen

willen vertellen. Telefonisch noemde de heer Boswinkel uit Hogeveen mij nog een andere mogelijke oorzaak van het ontstaan van zo'n vaste zwermplek: onder mijn kardinaalsmuts zou zich een waterader kunnen bevinden, met een wichelroede is dat te bepalen. Mijn scepticisme tegenover het fenomeen aardstralen stelde de heer Boswinkel uiteraard teleur. "Ik zou het toch maar eens na laten gaan", probeerde hij nog, "misschien verandert u dan van mening". Goed dan, ik zal er nog eens over denken..

odk

IMKERS, IMMEN en SPUITSCHADE

F.E. Hoogendoorn

Ieder jaar weer worden imkers geconfronteerd met vaak massale sterfte van bijen tengevolge van het gebruik van chemische bestrijding c.q. gewasbeschermingsmiddelen in de land- en tuinbouw. Of het nu bestrijdings- of beschermingsmiddelen zijn, een ding is zeker: een groot aantal van deze middelen zijn voor bijen en andere bestuivende insecten levensgevaarlijk en mogen slechts onder bepaalde omstandigheden gebruikt worden. Helaas worden door onwetendheid of soms slordigheid de regels nogal eens overtreden. Als massale sterfte van bijen aan het vliegpat wordt geconstateerd weten we nog niet hoeveel bijen in het veld gestorven zijn. En wat weten we van de nawerking van deze chemische middelen, die via stuifmeel, nectar en water toch nog in een volk komen? Iedere imker weet dat schade veroorzaakt door gewasbeschermingsmiddelen gemeld kan worden bij de Algemene Inspectie Dienst (A.I.D.), het controle- en opsporingsapparaat van het Ministerie van Landbouw en Visserij. De ervaring is echter dat dit slechts sporadisch leidt tot bevredigende oplossing voor de imker. De A.I.D. stelt vast dat de wet blijkbaar is overtreden en de dader niet is te achterhalen. Of deskundigen van het C.A.D., A.I.D. en een specialist gewasbescherming constateren dat de problematiek zeer moeilijk is. (Bijensterfte in Bavel). Niet uitgesloten wordt dat er zich eventueel zeer bijzondere omstandigheden hebben voorgedaan. Veel imkers raken dan ontmoedigd door deze gang van zaken, het heeft nauwelijks effect en dood is dood. Bijvoorbeeld.

Een pas beginnend imker, heeft cursus gevolgd, krijgt zijn eerste bijenvolk, en na enige weken is het dood door oneigenlijk gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen; aanmeldingsprocedure gevolgd, geen resultaat. Ik geef u te raden waar het enthousiasme is gebleven. Overal in de wereld zijn na het gebruik van insecticiden andere plagen tot uitbarsting gekomen.

De overheid weet dat bestrijdingsmiddelen ook nuttige insecten doden en dat zogenaamde schadelijke insecten geleidelijk weerstand gaan ontwikkelen tegen toxische middelen. Met als gevolg een frequenter gebruik ervan. Dit alles wordt veroorzaakt door het korte termijn denken van de beleidsmakers en de verantwoordelijke politici. Om de belangen van de Bijenteelt en de Land- en Tuinbouw via de diverse consulentenschappen op een lijn te krijgen lijkt een onoverkomelijk probleem. De VBBN heeft al jarenlang voortdurend erop aangedrongen schademeldingen behalve aan de A.I.D. ook door te geven aan het secretariaat. En ze blijft dit doen, omdat via zorgvuldige en zo volledig mogelijke schriftelijke opgaven van geleden schade u haar een handvat geeft om op een beleidswijziging aan te dringen. Zonodig langs parlementaire wegen belangstelling te wekken voor de gemeenschappelijke belangen van imkers, land- en tuinbouwers. Het Hoofdbestuur wil de belangen van de imkers blijven behartigen, maar ze kan dit alleen doen als zij goed geïnformeerd wordt door de leden. We staan nu weer aan de drempel van een periode waarin onze bijen gevaar lopen dood gespoten te worden.

Wat te doen bij vergiftiging van bijen door bespuitingen?

1. Onmiddellijk telefonisch melden aan de Algemene Inspectie Dienst, adressen etc. op blz. 22 van de Informatiegids 1987.
2. Schriftelijk melden aan het secretariaat VBBN via een schadeformulier te verkrijgen bij uw Groepsvertegenwoordiger of secr. VBBN. Verder wil ik u verwijzen naar het artikel "Wat staat de VBBN te doen met betrekking tot schade aan bijenvolken door biociden". Groentje Januari 1984 blz. 25.

Hoe de komende herfst in een voorjaar te veranderen.

De "Nieuwsbode" van afgelopen herfst schilderde in kleurige bewoordingen hoe de Stroomdalroute in de buurtschap Ter Wupping veranderd leek in een voorjaarslandschap. Dank zij de initiatiefnemer de heer J. Dols, "imker Dols" in het krantenartikel, kan nu ieder VBBN-lid dat straks ook teweeg brengen. Voor dat we het HOE daarvan uit de doeken doen, willen we eerst zeggen wat het artikel te melden had, dat werkt het gemakkelijkst.

Men leest het volgende:

"Menig voorbijganger blijft er enigszins verbaasd bij stil staan. Een vrolijk-gele bloemenzee, terwijl de kalender al november meldt? Dat kan toch niet? Het kan wel, "en als het weer een beetje gunstig blijft, bloeit het misschien de hele maand november nog", vult J. Dols aan. Hij en zijn buurman G.Volders kunnen het raadsel ontrafelen. Het betreft "noot-zoet raapzaad" voor wie het precies wil weten."

Vervolgens komt er een, ieder imker bekend in de oren klinkend verhaal over de waarde van laat stuifmeel in de strijd tegen nosema en het streven de bijen zo gezond mogelijk de winter in te krijgen. Vervolgens:

"Eind augustus gingen de nootzoet-raapzaadkorrels de grond in. Maar eigenlijk is half augustus de ideale tijd. Het raapzaad is daarom geschikt als groenbemester op een akker, waar bijvoorbeeld vroege aardappels gestaan hebben."

Zowel imker als boer zijn tevreden:

"Als het zonnetje maar even schijnt en de temperatuur ligt zo rond de elf graden, dan vliegen de bijen uit om voedsel uit het raapzaad te halen" en de boer merkt op dat het raapzaad voor een goede structuur van de grond zorgt. Bovendien voorkomt het dat de grond gaat stuiven bij de te verwachten herfststormen; het is een goede groenbemester.

Het artikel besluit dat het niet alleen nuttig is, maar ook de dwalende fietser en wandelaar vreugde biedt. Het najaar wordt met zo'n opvallende gele kleur beslist opgefleurd, zo eindigt het.

Belangstelling?

Als nu imkers nieuwsgierig geworden zijn na deze drievoudige loftuiting op "nootzoet-raapzaad", dan is het nu tijd te melden dat "imker Dols" zelf zo enthousiast is dat hij ook voor anderen de weg naar dit voorjaar-in-de-herfst gebaand heeft.

Wanneer u een envelop pakt en die adresseert aan J. Dols

Ter Wuppingerweg 20
9591 VH Onstwedde

en u stopt in die envelop een aan uzelf gerichte enveloppe voorzien van de gebruikelijke 0.75 cts franke-ring, dan krijgt u een pakje nootzoetraapzaad voldoende voor een plekje in uw tuin van 1 vierkante meter. Het zaad daarvan moet u oogsten. Het zal u in staat stellen om aanstaande augustus op nieuw

dit zaad uit te zaaien om in dezelfde trant als de foto laat zien een groter of kleiner stukje voorjaar in de herfst te creëren.

Men mag constateren dat dit meedenken van de heer Dols met wat nodig is voor de bijenweide bijzonder lofwaardig is. We hopen dat de handschoen opgepakt zal worden en dat inkerend Nederland meer van dit soort meedenkers zal gaan opleveren. Dus wat weerhoudt U?

DOM PSZCZELARZA IN KERSTTIJD

E. van de Pavert

Doordat de Kerstdagen en Nieuwjaar zeer gunstig vielen om er tussenuit te trekken, besloten we deze dagen in Polen door te brengen en wel op ons 'oude'verblijfadres, niet ver van Kamianna.

Eenmaal daar konden we het niet nalaten om met Kerst en Nieuwjaarswensen in Dom Pszczelarza te verschijnen. De weg ernaar toe was een belevenis op zich. Schitterend mooie bossen en alles onder een dik pak sneeuw. Ook het wegdek bestond uit platgereden sneeuw. Er wordt niet gestrooid en er zijn heel wat onoverzichtelijke bochten met aan de ene kant rotsen, aan de andere kant ravijn. Kortom,puur natuur.

Neus in de boter

In Dom Pszczelarza werden wij hartelijk onthaald en vielen met onze neus in de boter: juist op dat moment ontving de voorzitter van de Poolse imkersbond dr. Ostach, een afvaardiging van de imkersvereniging Krakow op een speciale en unieke kerstwijze. U moet namelijk weten dat het Kersfeest het belangrijkste feest in Polen is en heel rijk aan levend gehouden traditionele gebruiken en ook erg emotioneel. Het begon met een kerkdienst in het nabijgelegen kerkje, opgedragen door nu, priester Ostach. Het werd vervolgd in de ontvangstruimte in de kelder van het ons nu vertrouwde Imkershuis. De voorzitter richtte zijn beste wensen tot zijn gasten en, via ons, ook tot de Nederlandse imkers en deelde met iedereen ouwel. Daarna stelde hij de aanwezigen op de hoogte van de meest urgente taken voor de organisatie van het Apimondia-congres in Warszawa in augustus 1987. Hij had het ook over grote plannen voor de komende jaren. Wat het Apimondia-congres betrof, vertelde hij dat de Poolse imkersbond de steun heeft van de regering die een eigen belang heeft bij een succesvol verloopend congres. De voorbereidingen vorderen goed.

Niet alleen zijn alle hotelplaatsen gereserveerd voor de congresgangers, ook zal een aparte afhandelingprocedure gevolgd worden bij de grensvergan-

gen, waardoor congresgangers deze zonder problemen kunnen passeren. Inmiddels werd gemeld dat nu al 3000 aanmeldingen voor het Congres binnen zijn.

Daarna uitrusten?

Na Apimondia zullen de Poolse imkers niet lang kunnen uitrusten. Men denkt over een internationaal congres in 1988 over apitherapie, te houden in Krakow.

De tweede onderneming is het bundelen van alle kennis en onderzoek die te maken hebben met bijen (fysiologie, ziekten, nut, teelt, bestuiving, apitherapie enz.) in een wetenschappelijk genootschap. De organisatie is er al, maar nu moet het echt aan de slag. Voorlopig bestaat dit gezelschap alleen uit Poolse wetenschappers. Een sanatorium waar men uitsluitend met bijenprodukten (propolis, gif enz.) zal genezen, ook in Kamianna gelegen, vormt de volgende grote investering. Men heeft al toezeggingen voor financiering daarvan in Engeland gekregen. Dat geldt ook voor een serie van bejaardenhuizen voor alleenstaande imkers, ook in de omgeving van Kamianna gesitueerd.

Al is de Poolse imkersbond groot van omvang, haar plannen zijn ook niet gering!

Intussen was er koffie met gebak en mede. Na wensen en een korte toespraak van Krakowse imkers, werd deze bijeenkomst gesloten met het gezamenlijk zingen van typisch Poolse, op volksmelodiën gebaseerde kerstliederen.

IMKERSBEDRIJF „DE MOERDOP”

voor al Uw

imkersartikelen, honing en
wasprodukten.

R. Slagter, Limmerschouw 53, Winkel,
Tel. 02244-1349; di., vr., za.: 14-18 uur.

Honingetiketten

We kunnen weer twee plaatjes laten zien uit de honingetiketten verzameling van Baldi Dekker. Hij zegt daarover dat het kleurenlitho's zijn uit het begin van deze eeuw, die toentertijd veel in Duitsland en met name in München werden gedrukt. Romantische plaatjes uit een voorbije tijd om even bij stil te staan..

Wie laat zijn met computergrafiek ontworpen etiketten eens zien? Niet allemaal tegelijk!

BIJENSTAND Fa. H.T. VAN DAM & ZN., JUBBEGA (Fr.), ☎ 05165 - 13 82

kan U alles leveren voor de moderne bijenteelt.

Kunstraat, bijenwoningen en onderdelen uit eigen werkplaatsen. Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen. Tevens voor **weder-verkoop** diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten.

Vraagt onze prijscourant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

Wij komen weer op de te houden Bijenmarkten.

IMKERSMANIFESTATIE '87

In het maartnummer van ons maandblad kondigden wij reeds aan, dat op zaterdag 12 september 1987 in Wageningen voor de leden van de VBBN een IMKERSMANIFESTATIE zal worden gehouden. De manifestatie die in de plaats komt van de nationale Imkersdag wordt georganiseerd door de commissie Public Relations van de landelijke vereniging en leden van sub-verenigingen in de regio.

Wij stelden reeds een veelbelovend programma in het vooruitzicht. Hoewel het nog maanden duurt voor het zover is, zijn al vele afspraken gemaakt en heeft een aantal bekende inleiders medewerking toegezegd. Over het programma kunnen wij dan ook nu al meer bijzonderheden bekend maken. De imkersmanifestatie wordt gehouden in de Landbouw Universiteit te Wageningen en zal de gehele dag duren. De deelnemers worden tussen 9.30 - 10.00 uur verwacht. Voor de ochtend staan verschillende lezingen op het programma. Dr. F.J. Jacobs, werkleider aan de Universiteit te Gent houdt een inleiding op de voltallige zitting. Hierna is gelegenheid tot bijwoning van een van de daarna volgende parallelle zittingen. Inleidingen worden gehouden door ir. C.J. Stefels, directeur van Het Nationaal Park "De Hoge Veluwe", prof.dr. P. Zonderwijk, hoogleraar aan de Landbouw Universiteit te Wageningen, (afd. Vegetatiekunde, Plantenoecologie en Onkruidkunde), drs. J. Beetsma, entomoloog aan de Landbouw Universiteit te Wageningen en dr. R.T. Simon Thomas. De laatste geniet internationaal bekendheid in verband met door hem verricht onderzoek naar het gedrag van de bijenwolf. Tijdens de pauze, waarin een lunch wordt aangeboden, vinden tal van activiteiten plaats. Over het middagprogramma kunnen wij helaas nog geen bijzonderheden bekend maken, wij zullen u zeker een keus bieden uit een gevarieerd aantal mogelijkheden.

De VBBN draagt in belangrijke mate bij in de kosten van de Imkersmanifestatie, waardoor van de deelnemers een beperkte bijdrage zal worden gevraagd. Er wordt rekening gehouden met een grote belangstelling. Helaas zal in verband met de beschikbare zaalruimte het aantal deelnemers aan een limiet worden gebonden. In het mei nummer van het Groentje publiceren wij het volledige programma, waarbij tevens wordt aangegeven hoe en wanneer u zich voor de manifestatie kunt opgeven.

Maakt u in ieder geval nu reeds een aantekening in uw agenda of op de kalender:
12 september: IMKERSMANIFESTATIE WAGENINGEN.

TIPS VOOR DE MAAND APRIL

1. Als de bijen witte puntjes op en aan de raten bouwen is het echt tijd om kunstraat in te hangen. Hang de kunstraat nooit IN het broednest, maar er tegenaan. Dus tussen broed en stuifmeelplank.
2. Geef de bijen voldoende ruimte. Slechte beschimmelde kantramen er uit en kunstraat erin.
3. Voor wie in de laatste tijd groot werd zegt "April-tje zoet..." waarschijnlijk weinig. Op zo'n ouderwetse lentedag gaan we de bijen grondig inspecteren. De avond tevoren zetten en leggen we alles klaar wat we nodig denken te hebben. Een 'uitgebrand' zesramertje, kastkaarten, potlood, pijp of beroker, merkgarnituurtje en een scherp nagelschaartje. Knoop dat laatste aan een lang kleurig (niet groen) lint vast, zodat U het om Uw nek kunt hangen.
4. Ging aan deze ideale dag een koude periode vooraf, ga dan eerst heel voorzichtig na of de bijen wel gesloten broed hebben. Als ze dat niet hebben, ga dan maar de tuin schoffelen. Dan bent U het onkruid kwijt in plaats van één of meer gebalde moeren.
5. In april kunt U de volken zonder enige problemen verenigen. Aan zwakke volken heben wij niets. We streven er naar om met sterke volken naar de voorjaarsdracht te gaan. Met 8-10 ramen broed en de daarbij behorende bijen naar het fruit en met 10-13 ramen broed naar het koolzaad.
6. Bij het nazien van de kasten dekken we de geopende kasten af met die handige keperdoeken aan stokjes. Gebruik twee stuks. De één rol je op, de ander rol je af. Dat houdt de bijen warm en rustig. Rook is bijna niet nodig, water veel te koud.
7. Als de bijen nu al pogingen ondernemen om U overhoop te steken, ga dan eens met een koninginneteler in Uw buurt praten. En vraag die of hij U aan wat zachtaardiger bijen kan helpen.

8. Werk met het zonlicht mee. Houd de zon in de rug. Ga niet op zoek naar de moeder. Maar als u haar ziet, merk (en knip) haar dan. Na enig oefenen op darren doet U dat in het vervolg uit de hand. Zet haar neer op dezelfde plaats waar U haar vond.
9. Bij goed weer kunt U de bijen tot een hogere broedprestatie dwingen door de bolvorm van het broednest wat te verstoren. U verwisselt dan een raat met weinig broed aan de buitenkant van het broednest tegen een volle raat broed meer uit het midden.
10. Bij het reizen geven we de bijen voldoende lucht. Opgewonden bijen hebben zeer veel lucht nodig. Bij een moderne bodem het laatste eruit. Anders een reisraam gebruiken.

BIJENSTAND „DE BIJENKORF”

Sinds 1897

Al 90 jaar het adres van vakkennis en kwaliteit, ten dienste van onze imkers.

Ruime sortering imkersartikelen en specialiteiten zoals:

Honingkoek en bonbons, honingmede en likeur, honingzeep, bijenwaskaarsen enz.

HONING stuifmeel (pollen) en meubelwas voor wederverkoop.

Ons magazijn is geopend van maandag t/m zaterdag van 08.00 tot 18.00 uur.
In het seizoen tot 21.00 uur.

HOEVELAKENSEWEG 144 - 3784 WK TERSCHUUR
Telefoon 03426 - 1978 of 2167 - postrekening 2622

TE KOOP

In emmers van ongeveer 14 kg:
bloemenhoning, acacia-, koolzaad-, klaver-,
zonnebloemen- en tijmhoning.

Tegens honingpotten (inhoud 450 en 900 gr)

Bijenstand Florea, Zwaluwstraat 20
8094 AE Hattermerbroek. Tel. 05207-1291
(niet op zondag)

Bij verkoop aan huis, in winkel, op markt of braderie:
met **honing en honingprodukten** van „De Rit” hebt U altijd succes! Vraag prijslijst!!

„De Rit”, Retseijstr. 4, 4011 JP Zoelen. Tel. 03448-1653

Bezoek **Imkerijmuseum „De Zoete Inval”**.

Een ideaal uitstapje voor U, Uw gezin en Uw vereniging! Vraag folder!!

„De Zoete Inval”, Hogestraat 1, 4011 KA Zoelen, Tel. 03448-2249

SPEURBIJTJES

Opgave schriftelijk. Tarief: 20 woorden f 7,50, elk woord meer 35 cent; te voldoen bij vooruitbetaling door storting op giro 846801 t.n.v. VBBN Wageningen.

TE KOOP: enige als nieuwe bijenkasten, 10-raams dubbelwandig en enige zesramers alles Simplexmaat. E. Frieling, Uithuizen. Tel. 05953-1784.

TE HUUR: Z. Zweden zomerhuis, 2 boten, fietsen, nostalgisch toilet. Nog vrij: mei + 3e week juni. Fl. 325; p.w. incl. Inl.: 05907-3528 of 05160-2765.

TE KOOP: lang roggestro, ca. 90 garven, tegen elk aanneemelijk bod. Tel. 05753-1449. (Hengelo Gld.)

TE KOOP: nog enkele Carnica-volken (bloedlijn Sklenae) in spaarkasten op twee broedkamers. J. Maraite, Rijksweg 4 a, 6325 PE Berg en Terblijt. Zuid Limburg. Tel. 04406-40309.

TE KOOP: enkele nieuwe simplex- en spaarkasten 10- en 6-raams. W.B.P. en/of Red Cedar. Compleet met voerbak en gaasbodems met schuiflade. Geschikte prijs. Tel. 08355-1107 (na 18.00 uur).

BIJ GOEDE UITWINTERING TE KOOP: 4 bijenvolken op ramen. Koninginnen van 1986. Prijs nader overeen te komen. Tel. 010-4380268 (Hoogvliet).

Bestel nu CARNICA KONINGINNEN. Afstamming: Lemmer 03. Prijs f 25,— p.st. Levering per post. Tel. 05146-2386. (Lemmer).

TE KOOP: wegens inkrimping. Goed verzorgde bijenvolken op ramen. Eventueel met spaarkast. Varroa behandeld. Tel. 05220-56723 (Meppel).

TE KOOP: 10-raams bijenvolken zonder kast. Van Beek. Tel. 055-422846 of 03498-2802.

TE KOOP: Bijen en bijenteelt-gereedschappen. J.A. Zwierink, v. Breestraat 21 HS, 1071 ZE Amsterdam. Tel. 020-798723.

GEVRAAGD: 3 raams honingslinger RVS of kunststof. F. Thole, Emmer-Compascuum. Tel. 05912-2429.

TE KOOP: bijenvolken met toebehoren, o.a. kasten en lege raampjes. Mw. G. Louwers-Donkers, Bruggenseweg 5a, 5752 SC Deurne (N.Br.).

TE KOOP: enige goede bijenvolken. S. Meijer, Patrimoniumstraat 3, 7121 CG Aalten. Tel. 05437-73960.

TE KOOP: 7 kasten met gezonde bijen, ook nog wel met raampjes. Behandeld tegen Varroa mijt. Tel. 05918-1720 (Wezuperbrug Dr.).

TE KOOP: 10 bijenvolken in spaarkasten, tevens 10 spaarkasten met uitgebouwde raat, en enkele pakken gegoten kunstraat. Tel. 03465-65675.

AANGEBODEN: BUCKFAST KONINGINNEN: zwermtraag. Zachtaardig en vruchtbaar. Raszuivere K.I. moeren; verder eendags aangebroede moerdoppen met raslarven. Alles nateelt van minstens 1 jaar geteste moeren. H. Dijkema, Oostingslaan 15, 9321 VW Peize. Tel. 05908-32238.

The Indian Bee Journal, international in appeal, keeps you up to date with Beekeeping Development in India and the world. Annual subscription rate: individuals £ 7,—. Institutions and corporative bodies £ 10,—. Write: Managing editor, 1325 Sadshiv Peth, Pune 411 030 India.

herinnering blijven als een vriendelijk mens en een geïnteresseerd bijenhouder.

Op 23 januari jl. overleed de heer **U. FOK**

uit Hoorn. Hij werd 82 jaar. Zeer veel jaren is de heer Fok lid geweest van onze vereniging. Onlangs kreeg hij de vergulde verenigingsspeld. In Hoorn stond hij bekend als de stadsimker die daar in de loop der jaren heel wat zwermen heeft geschept. Hij zal in onze

Bestuur en leden van sub-vereniging West-Friesland.

Groningen 4 april-24 mei

In het natuurmuseum Groningen wordt gedurende deze tijd een tentoonstelling "Insekten te kijk" georganiseerd. Het geeft gelegenheid de totale kollektie nederlandse insekten van het Natuurmuseum te overzien. Uniek, volgens de makers van het museum omdat de kollektie kwetsbaar is en slechts korte periodes aan licht mag worden bloot gesteld.

Ook zijn er levende ionsekten te zien. In de insektenzaal van de vaste expositie staan een 2-tal bijenkasten in open verbinding met de buitenlucht. Door een glasplaat kunnen de activiteiten van de bijen nauwkeurig worden gadeslagen. Het natuurmuseum is geopend van dinsdag t.m.vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur en in het weekend van 14.00 tot 17.00 uur.

U vindt hget Natuurmuseum in de St. Walburgstraat, vlak bij de Martinatoren.

Zenderen 4 april

Bijenmarkt op de parkeerplaats van Restaurant 't Laar te Zenderen. De markt duurt van 08.00 tot 13.00 uur. Inl. bij dhr. Hilverdink. Tel. 05407-61991.

Boxtel 4 april

Bijenmarkt op het terrein van de Middelbare Agrarische school. Inl. dhr. Maas. Tel. 04116-75221.

Driebergen 11 april

Bijenmarkt op EEN NIEUWE LOKATIE: de Bosrand-school aan de Arnhemse Bovenweg. De markt duurt

van 07.00 tot 12.00 uur. Inl.bij: dhr. Beens. Tel. 03438-13650 en J. Dommerholt. Tel. 03430-14820. Er zullen verscheidene demonstraties gegeven worden en zijn diverse attracties in het programma.

Haarlem 14 april

Imkersgilde "Jan Swammerdam" te Haarlem organiseert een avond in het zaaltje van "Scouting Haarlem", Parklaan 108 a.

Imkeren alleen ten dienste van bestuiving van gewassen is een totaal ander gebeuren dan men in Haarlem gewend is. Dhr. A.van Eijk uit Medemblik heeft 50 tot 60 van deze bestuivingsvolken en zal ons vertellen wat er allemaal voor komt kijken om die rendabel in te zetten. Er is een verloting.

Emmen 17 april

Koninginneteeltavond o.l.v. dhr. Kiewiet, de avond begint om 19.30 uur in de kantine van het Slachthuis.

Emmen 17 april

Bijenmarkt op het Marktplaatsplein tegenover cafe Kroeze te Emmen. De markt duurt van 08.00 tot 14.00 uur. Inl. bij: dhr. H.J. Meyer. Tel. 05910-18345.

Dordrecht 18 april

Bijenmarkt op het Beverwijksplein te Dordrecht. De markt duurt van 09.00 uur tot 16.00 uur. Inl. bij: Dhr.W. Jurgenwag. Tel. 078-162833.

Kesteren 18 april

Bijenmarkt bij 't Ambtshuis op het Dorpsplein te Kesteren. De markt duurt van 07.00 tot 12.30 uur. Inl. bij: dhr.C.J.J.van Brenk. Tel. 03449-2157.

Schaik 20 april

Bijenmarkt bij cafe "De Postduif". De markt duurt van 10.00 tot 13.30 uur. Inl. bij: dhr. H.vd. Heijden. Tel. 08866-1641.

Leiden 24 april

Lezing over onze duinen. Vele imkers hebben hun drachtgebied in de duinstreek. Voor het instandhouden van duinen is zorg nodig. Ook onze zorg.

Winschoten 25 april

Bijenmarkt op het Marktplaatsplein te Winschoten. De markt duurt van 08.00 tot 13.00 uur. Inl. bij: dhr.K. Kiewiet. Tel. 05970-12163.

Groenlo 30 april

Bijenmarkt bij Hotel "Meyer". De markt duurt van 08.00 tot 13.00 uur. Inl. bij: dhr. J.W. Dammers. Tel. 05440-62173.

Baarlo 2 mei

Bijenmarkt bij de kerk op de markt. De markt duurt van 09.00 uur tot 16.00 uur. Inl. bij: dhr. Hutjens. Tel. 04707-1974.

Wageningen 9 mei

V.B.B.N. IMKERS BEURS "DOE HET ZELF".

Op zaterdag 9 mei 1987 in het Bijenhuis te Wageningen, aanvang 10.00 uur.

De gezamenlijke commissies staan deze dag tot uw beschikking voor alle door u gewenste informatie en voorlichting, maar zijn u vooral behulpzaam bij het zelf praktisch bezig zijn met:

- artikelen voor het Groentje
- drachtplanten
- honing
- koninginneteelt
- onderwijs en
- ziektebestrijding.

Ruil en verkoopstand van zaden, stekken, struiken en planten, door u meegebracht maar ook uit de drachtplantentuin naast het Bijenhuis.

Tevens gelegenheid tot het ruilen/kopen van imkers curiosa zoals: postzegels, etiketten, munten, speldjes, foto's, imkersliteratuur enz.

TOEGANG: GRATIS.

In het mei nummer zullen alle commissies u nader melden over wat zij u die dag te bieden hebben.

Liempde (N.Br.) 3 mei

Bijen- en drachtplantenmarkt.

Midden Beemster 16 mei

Bijenmarkt op het Marktplaatsplein te Midden Beemster. De markt duurt van 07.00 tot 12.00 uur. Inl. bij: dhr.K.A. Hooghiemstra. Tel. 02993-71062.

Leiderdorp en Voorschoten 16 mei

Geraniummarkt georganiseerd door de Kon. Maatschappij Tuinbouw en Plantkunde. De vereniging Leiden zal op beide markten aanwezig zijn met een voorlichtingskraam.

Wageningen 29 + 30 mei

Praktisch Imker examen (voor eventuele deelname zie verdere informatie maartnummer).

Meppel 6 juni

Bijenvereniging Meppel e.o. houdt op zaterdag 6 juni 's morgens een zwermmarkt en aansluitend 's middags open huis op haar bijenpark (achter de algemene begraafplaats te Meppel). Inl. bij: secr. Tel. 05221-2420.

Celle, Duitsland 20 juni

Opgave voor deze excursie naar het bekende bijenteeltonderzoekcentrum kan nu reeds plaats vinden bij: G.Postma. Tel. 05982-1455.

Wageningen 12 september

Imkersmanifestatie.

Kopen met korting

De maand april 1987 kunt U profiteren van de volgende

VOORDEEL AANBIEDINGEN:

Darrenraat	geen	f 21,—	maar	f 19,75
* Gaatjesmaker eigen fabrikaat	geen	f 31,25	maar	f 29,90
* Rol draad 250 gram vertind	geen	f 6,50	maar	f 6,—
* Oogjes, 1000 stuks in doosje	geen	f 8,25	maar	f 7,90

Let op de volgende voordeelaanbieding in het Mei-nummer!

Deze aanbieding is geldig tot het Mei-nummer van het groentje verschijnen is.

Artikelen gemerkt met * maximum 2 per klant.

Voor maand-aanbiedingen geldt: **OP = OP.**

Attentie:

9 mei 1987 „Doe het zelf dag” in en om het Bijenhuis, waar Uw AFDELING HANDEL vertegenwoordigd is met: Diverse koopjes, Assistentie bij doe het zelf artikelen etc., etc.!

BIJENHUIS WAGENINGEN

MET MEER DAN 25 DEPOTS

Depot Friesland:

H. Akkerman, Oosterwoldseweg 47.
8421 RP Oldeberkoop, tel. 05164-439.
Open di., vr.,middag, zat morgen en na tel. afspr.

Depot Groningen:

Fenna en Ger Postma, Kampenslaan 8, 9626 TE
Schildwolde, tel. 05982-1455.
Open dagelijks, behalve vr. na 12 u.

Depot Onstwedde:

H. Bessembinder, Wessinghuizenweg 18, 9591
VJ Onstwedde, tel. 05991-1226.

Depot J.A. van Groningen:

Vaari Z.Z. 124, 7833 AG Nieuw Amsterdam,
tel. 05915-52721.
Open: ma., do., 14.00-18.00 uur en verder na telefonische afspraak.

Depot Assen:

Mevr. J. Blomsma-Mast, Dreslanden 90
9407 JA Assen, 05920-45277.
Open: di. en vr. van 14.00-17.30 en za. 9.00-12.00
uur en op telefonische afspraak

Depot Staphorst:

W. Bloemert, Lankhorsterweg 28, 7951 PP Staphorst,
tel. 05220-52865. Open: ma. en do. van
18.00-20.00 uur, zat. van 8.00-12.00 uur en na telefonische afspraak

Depot G.J.L. ten Cate:

Verzelstraat 54, 7671 GL Vriezenveen,
tel. 05499-63040.

Depot Enschede:

A.M. Spit, Stemlandweg 21, 7548 BV Boekelo,
tel. 05428-2703. Open: ma., wo., do.: 16-19 uur,
zat. 9-12 uur en na telefonische afspraak

Depot Reggedal:

H.J. Haanen, de Hogenkamp 2, 7471 CW Goor,
tel. 05470-75576.

Depot Gorssel:

G.J. Lensink, Deventerweg 4, 7213 EG Gorssel,
tel. 05759-2468.

Depot Achterhoek:

B. Meijerman, Dwarsdijk 6, 7025 CR Halle,
tel. 05736-479.

Depot Winterswijk:

M.J. Grevers, Miste 4, 7118 WB Winterswijk,
tel. 05435-239.

Depot Flevoland:

Mevr. H. Mulder-Scheepmaker, Boeier 04-58,
8242 CL Lelystad, tel. 03200-40393. Open: do.
vr. 17-19 uur en na tel. afspraak

Depot afd. Epe:

Coöp. Novaco (Welkoop), Paasvuurweg 7, 8161
CA Epe, tel. 05780-12317.

Depot Nunspeet:

Th.G. Veenstra, Pr. Frederikstraat 13,
8081 NN Nunspeet, Tel. 03412-54037.

Depot Lent (Nijmegen):

Mevr. J.M. de Jong, Spoorstraat 3, 6663 AE Lent,
tel. 080-234357. Open: ma., di., do.: 13-18 uur. Zaterdag 10-14 uur en na telefonische afspraak

Depot West-Betuwe:

Imkerij „Lingebij”, Mw. C.E.A. Meissen-Zuiderwijk,
Lingedijk 84, 4196 HC Tricht, tel. 03455-2438.

Depot Bunnik-Houten:

B.Th. Barten, Koningslaan 23, 3981 HD Bunnik,
tel. 03405-61742.

Depot Hilversum:

Imkerij 't Schuutje, Oud Loosdrechtseweg 115,
1231 LS Loosdrecht, tel. 02158-4104. Open: ma.
en wo. van 13.00-19.00 uur. Vrijdag en zaterdag de
hele dag

Depot West-Friesland:

Klaas Verlaet, Ganker 11, 1654 JH Benningbroek,
tel. 02297-2325.

Depot Noord-Holland:

H.S. Homburg, Velsersduinweg 165,
1971 ZB IJmuiden, tel. 02550-21530.
Open dagelijks van 13-16 u. en na tel. afspr. do.
gesloten.

Depot Rotterdam:

Mevr. en dhr. Schmitz, Molecatensingel 266,
3077 SH Rotterdam, tel. 010-4833944.
Na telefonische afspraak.

Depot Gouda:

C. Bos, 3e Tochtweg 6, 2841 LM Moordrecht,
tel. 01802-1227, na tel. afspr.

Depot afd. Dordrecht:

W.A. Boevé, Rigelhof 59, 3318 CX Dordrecht,
tel. 078-171216.

Depot „Pronksluits” afd. Schouwen-Duiveland:

C.L. v.d. Wekken, Provincialeweg 5,
4321 SM Kerkwerve, tel. 01110-14821.

Depot Walcheren:

A. Verboven, Bisschopsstraat 25,
4353 BN Serooskerke, tel. 01189-1499.

Depot Zeeuws-Vlaanderen:

Iz. de Hullu, St. Jansdijk 10, 4504 PB Nieuwvliet,
tel. 01171-1458.
K.J. Wollert, Pr. Mauntsstraat 21, 4571 HB Axel,
tel. 01155-2720.

Depot Oirschot:

A. Pel, t Kasteellie 3, 5688 EN Oirschot,
tel. 04997-72096.

Depot Limburg:

Dhr. G. Bruls, Altaarstraat 26, 6365 AK Schinnen,
tel. 04493-1255.

IS HET BIJENHUIS ALTIJD DICHTBIJ!